

Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen roolit ja identiteetit –osahanke (2017-2019)

Kysely päihde- ja mielenterveysjärjestöjen
toiminnasta

A-Kiltojen Liitto ry:n aineisto

Päihde- ja mielenterveysjärjestöjen roolit ja identiteetit –osahanke

- Osahankkeessa tarkastellaan kolmea teemaa:
 - 1) Mihin päihde- ja mielenterveysjärjestöt pyrkivät vaikuttamaan ja millaisin keinoin? Millaisia rooleja niillä on yhteiskunnassamme ja päihde- ja mielenterveystyön kentällä?
 - 2) Miten toimijoiden osallisuus järjestöissä toteutuu ja miten sitä pyritään vahvistamaan? Ohjaavatko toimintaa jäsenet ja vapaaehtoiset vai palkatut työntekijät?
 - 3) Mitä ovat järjestöjen keskeiset rahoituskanavat ja miten ne ovat muuttuneet viime vuosien aikana?

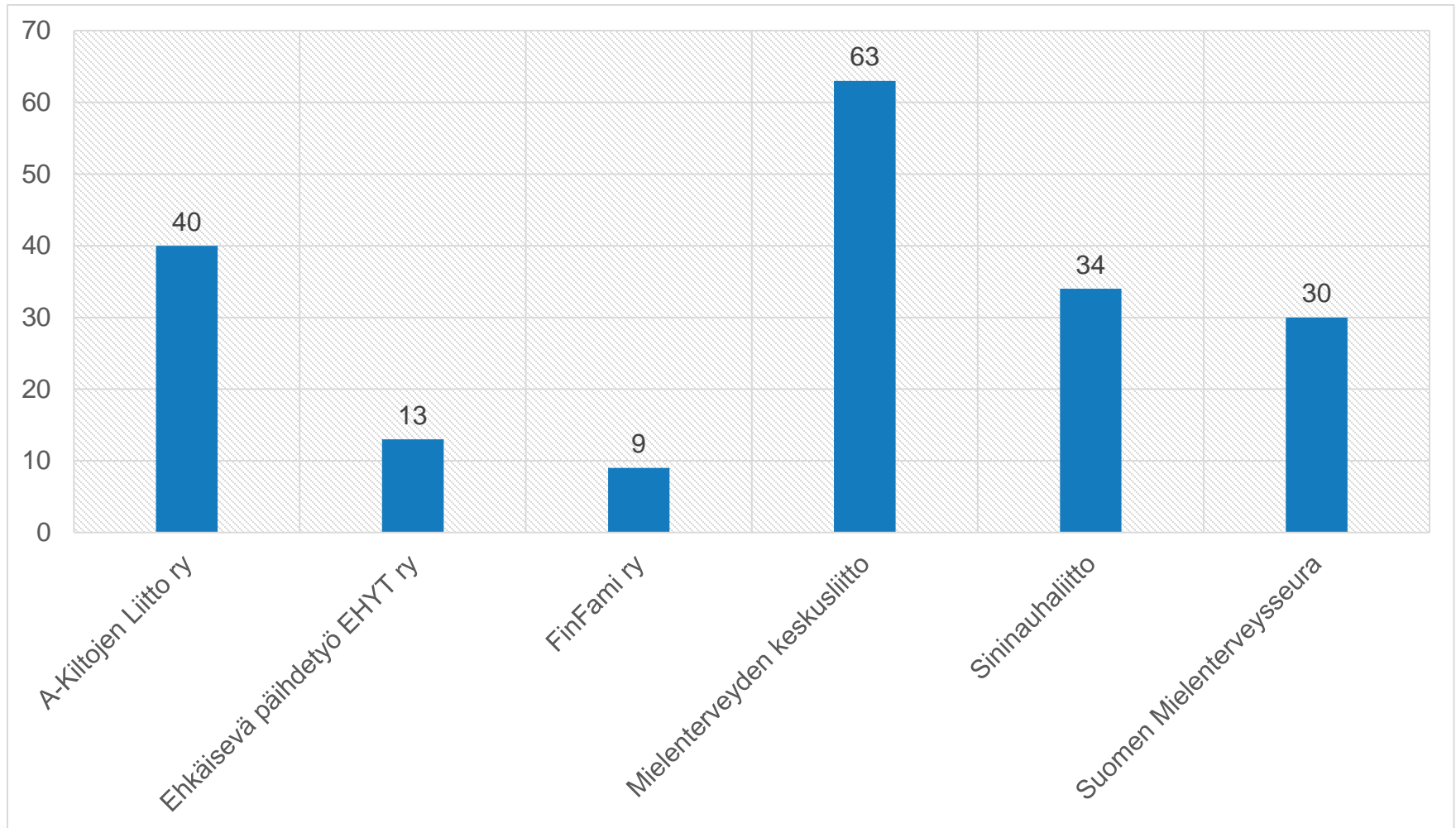
Tutkimuskyselyn toteutus

- Kysely toteutettiin vuoden 2017 syksyllä
- Yhteensä kyselyyn vastasi 199 paikallista päihde- ja mielenterveysyhdistystä
- A-killat vastasivat kyselyyn huomattavan aktiivisesti
- Kysely lähetettiin 59 paikalliselle A-killalle
- Kyselyyn vastasi 40 A-killaa → vastausprosentti A-kiltojen osalta 68
- Tutkijana Sari Jurvansuu

Suuri kiitos kaikille vastanneille!

- Esityksessä A-kiltoja verrataan lähinnä Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n, FinFami ry:n, Mielen terveyden keskusliiton, Sininauhaliiton ja Suomen Mielen terveysseuran paikallisyhdistyksiin
- Jos A-kiltojen ja muun aineiston välillä on tilastollisesti merkitsevä ero, on tämä merkitty näkyviin seuraavasti:
 - *** ero tilastollisesti erittäin merkitsevä
 - ** ero tilastollisesti merkitsevä
 - * ero tilastollisesti lähes merkitsevä
- Huomioitava, että kyselyyn vastasivat yleisesti ottaen aktiivisemmin suuret, palkatun henkilöstön voimin toimivat yhdistykset
- Huomioitava, että A-kiltoja koskevissa tarkasteluissa pieni prosenttimäärä tarkoittaa vain muutamaa vastannutta A-kiltaa

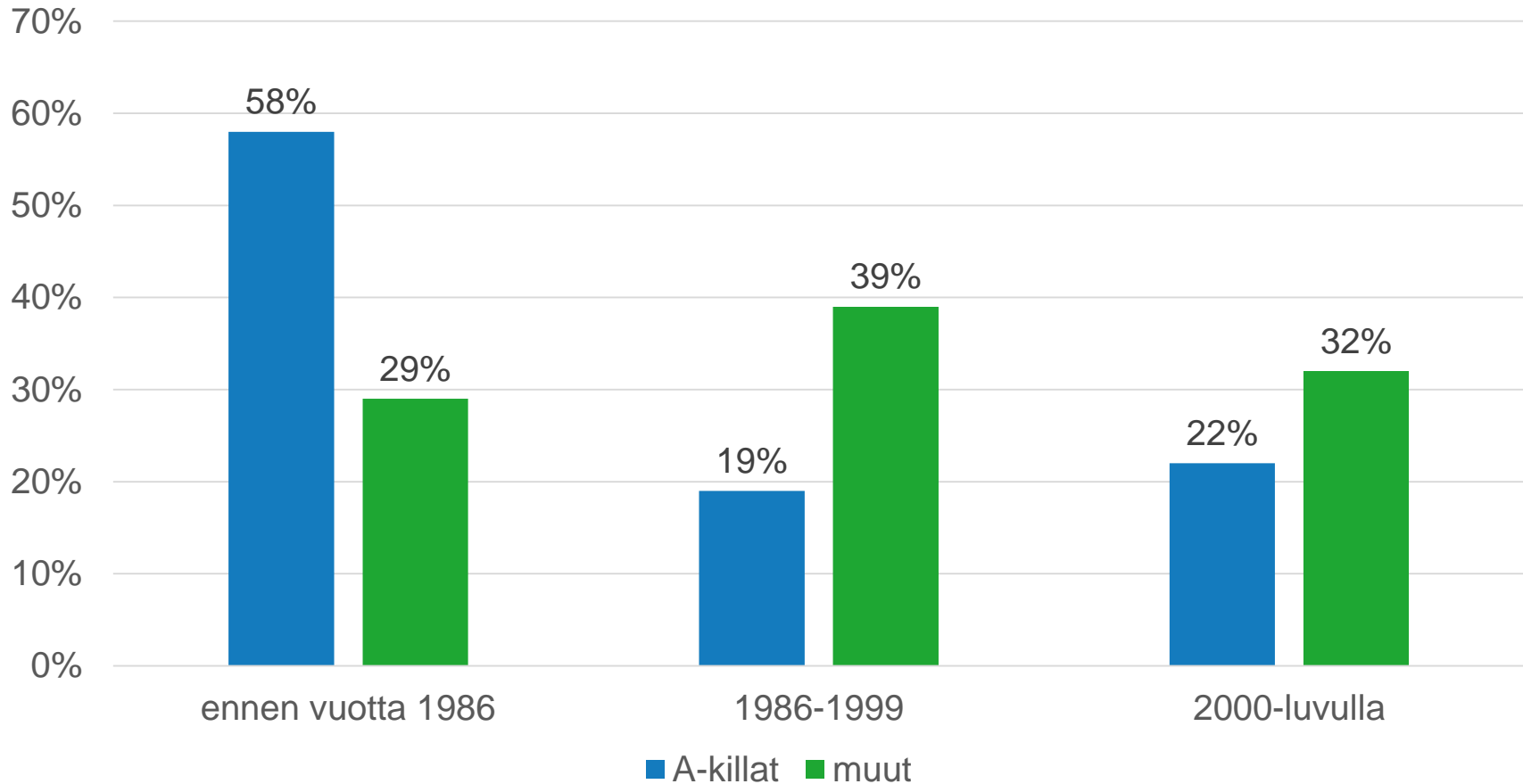
Kyselyyn vastanneet paikallisyhdistykset keskusjärjestöittäin/liitoittain (n)

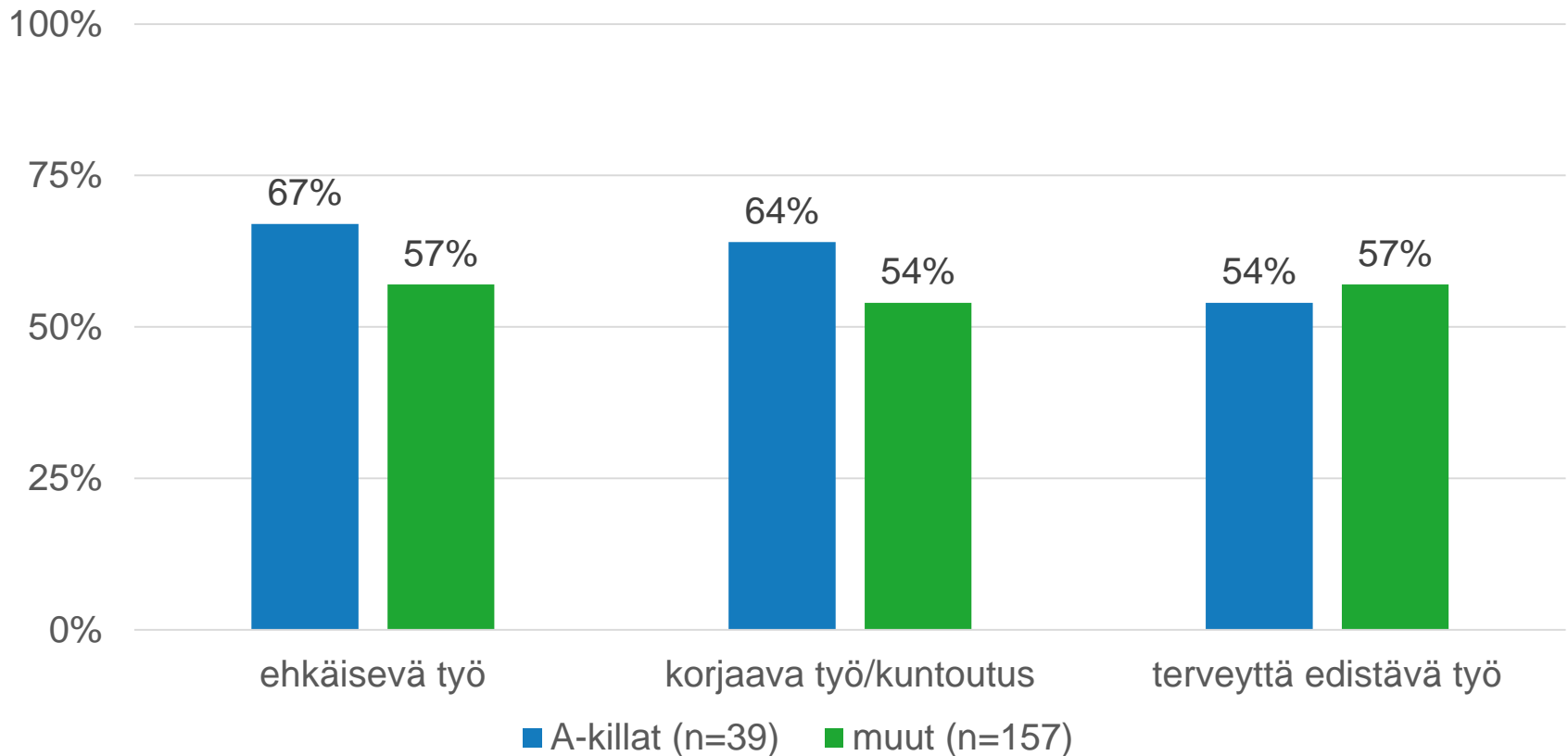
Taustatiedot

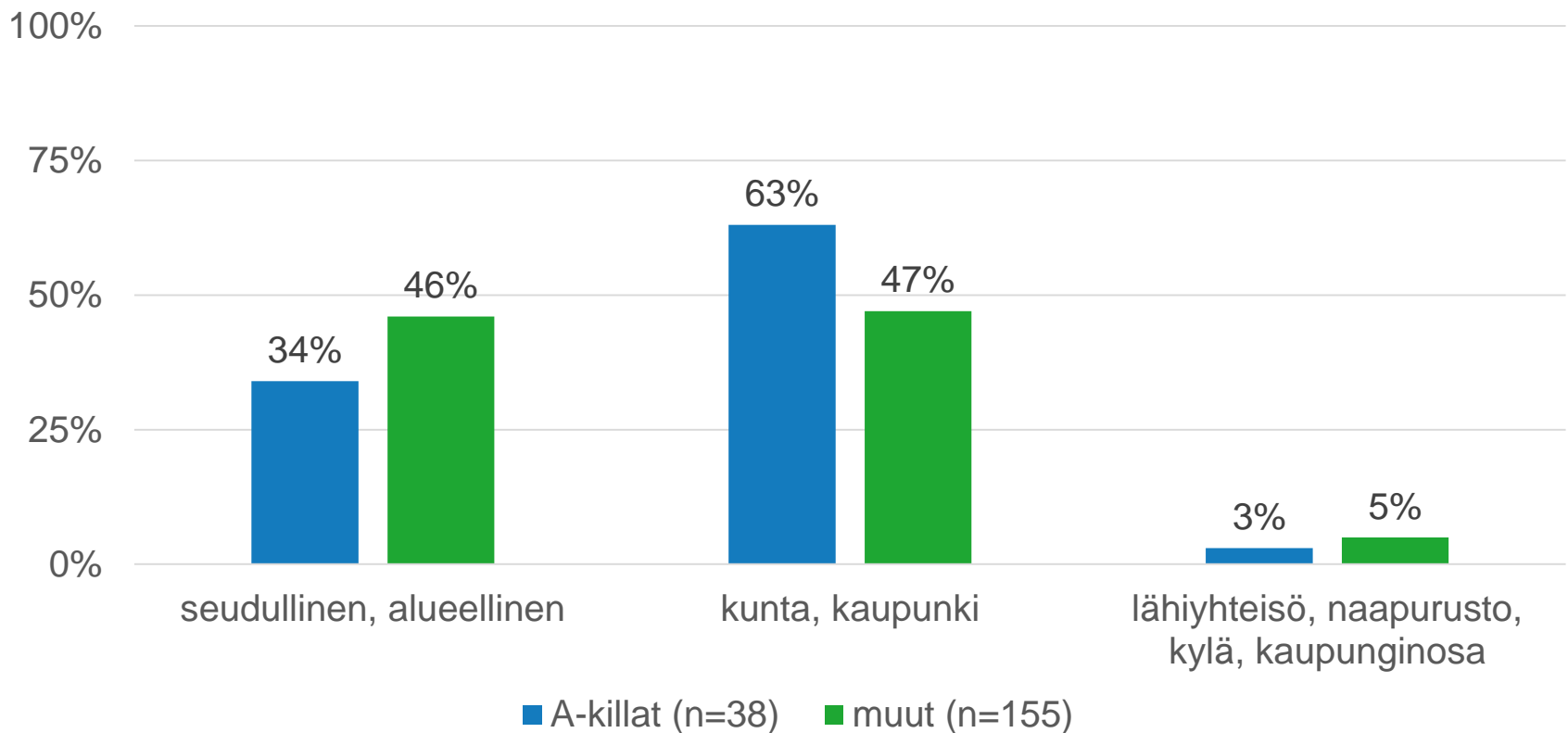
Minä vuonna yhdistyksenne on perustettu? **

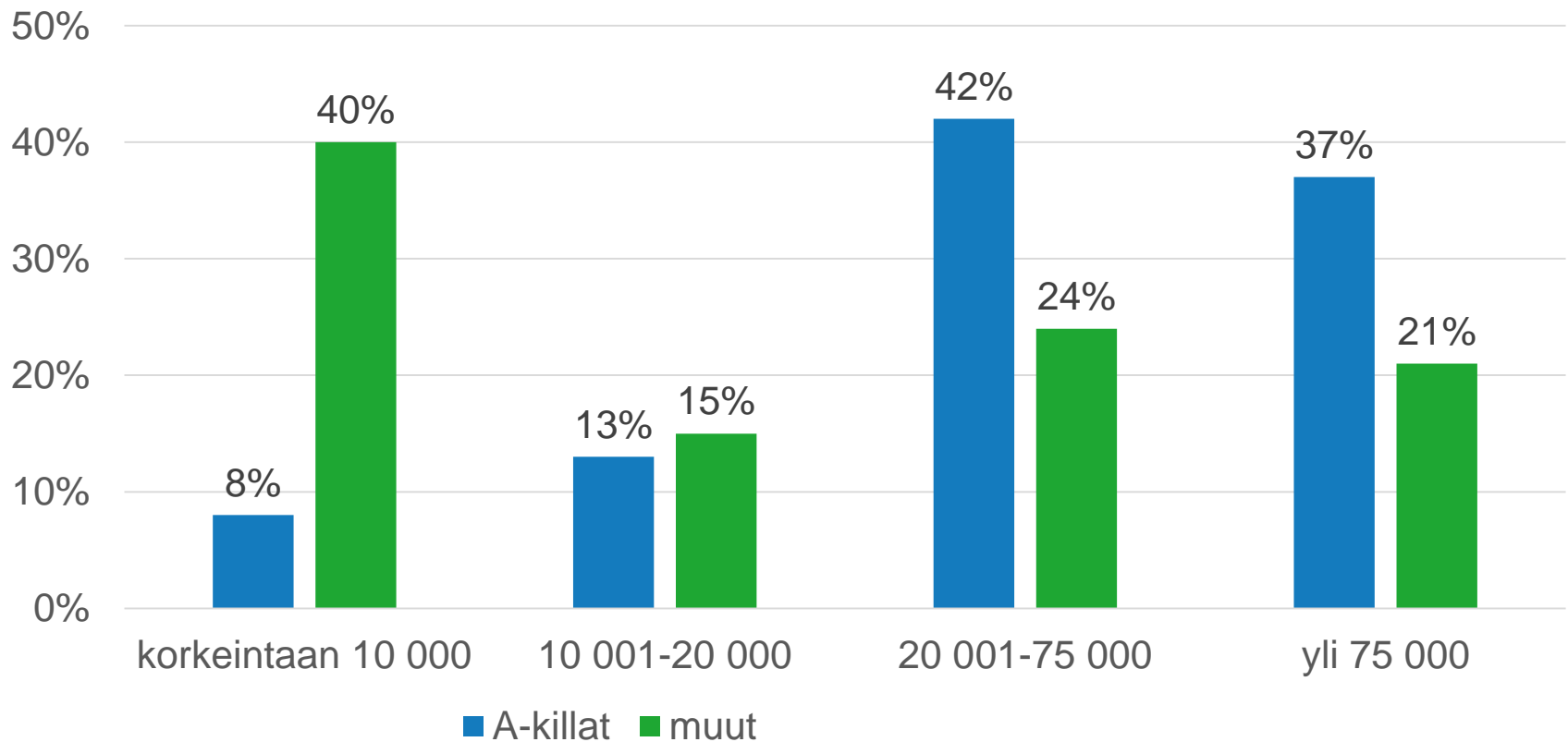
Mikä seuraavista kuvaa parhaiten yhdistyksenne toimintaa? Ehkäisevä/korjaava/terveyttä edistävä työ

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten yhdistyksenne toiminta-alueetta?

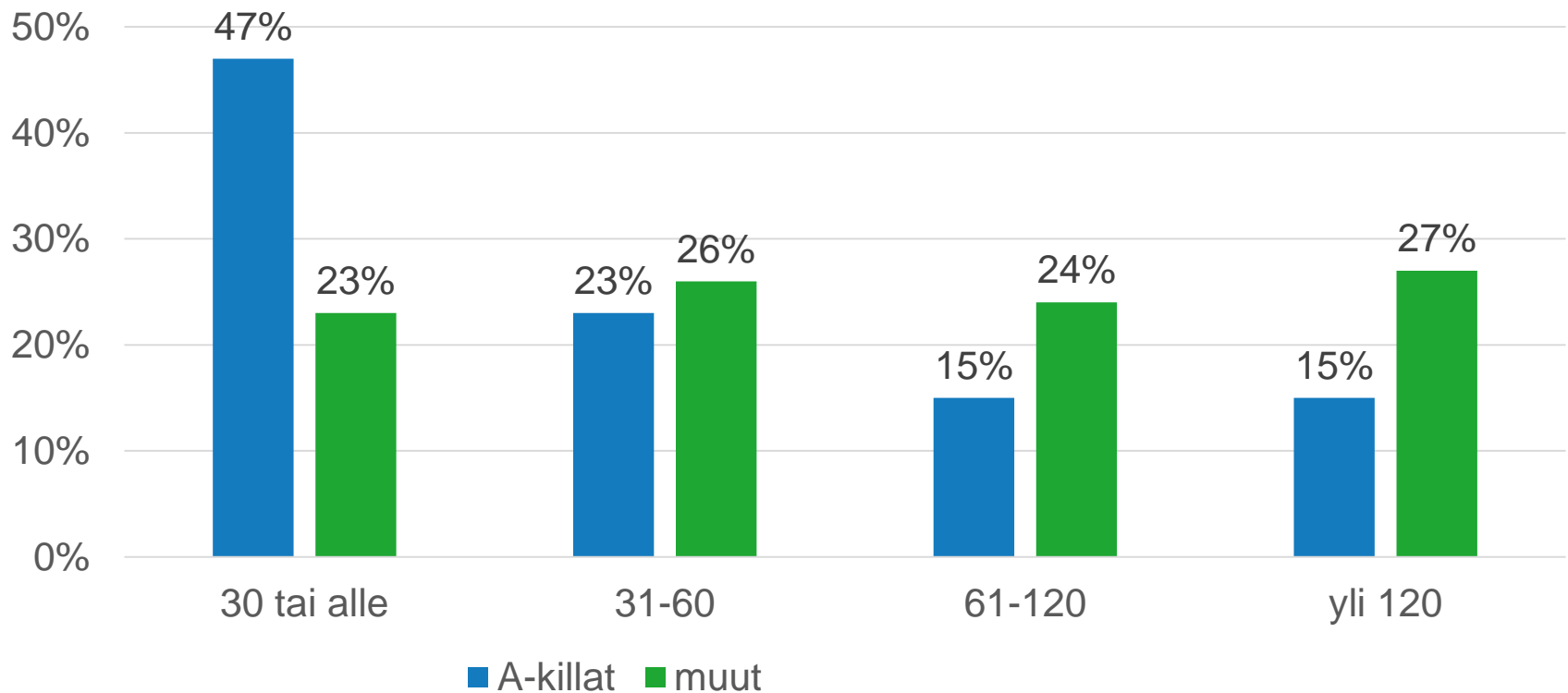

Yhdistyksen toiminta-alueen asukasmäärä *

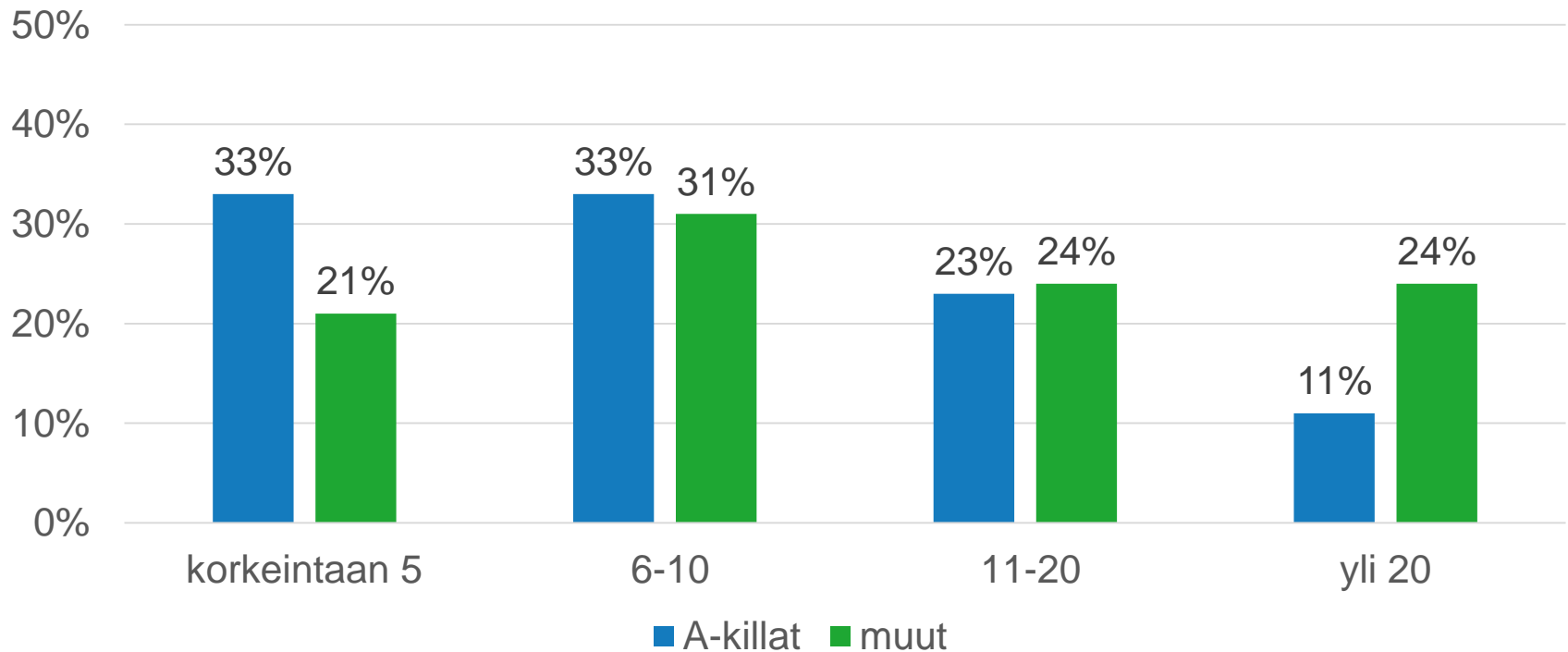
Henkilöjäsenmäärä *

A-killoissa henkilöjäseniä oli keskimäärin (mediaani) 32, muissa yhdistyksissä 64.

Vapaaehtoistoimijoiden määrä

A-killoissa vapaaehtoistoimijoita oli keskimäärin (mediaani) 10, samassa määrin kuin muissa aineiston yhdistyksissä.

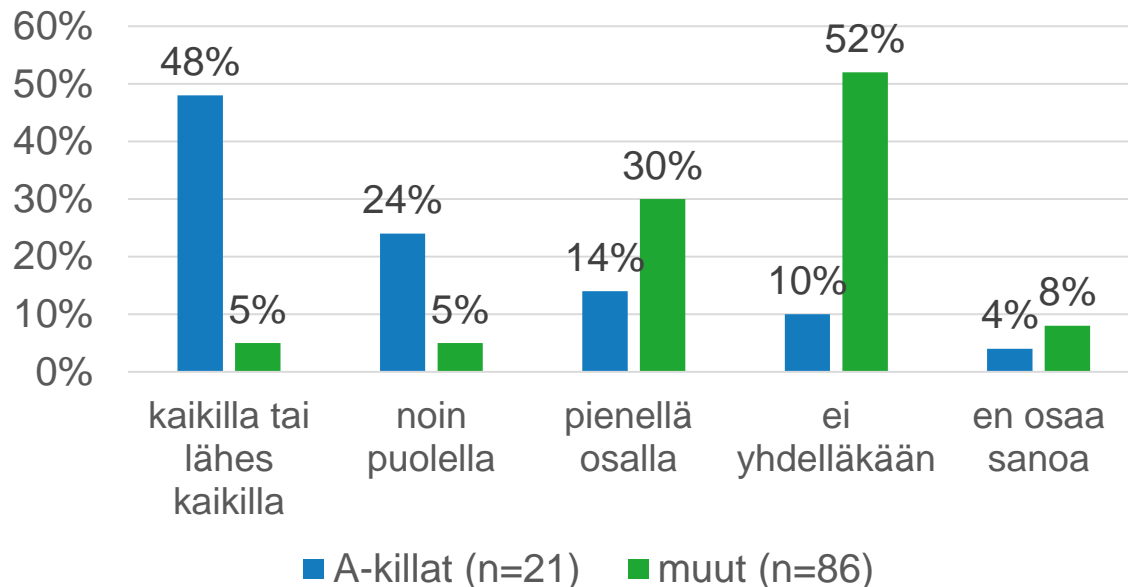

Palkatut työntekijät

Palkattuja työntekijöitä (mukaan lukien tukityöllistetyt) oli 54 prosentissa vastanneista A-killoista.

Työntekijöitä palkanneissa A-killoissa oli keskimäärin (mediaani) 4 palkattua työntekijää.

Kuinka suurella osalla palkatuista työntekijöistä on päihde- tai mielenterveyskuntoutujatausta? ***

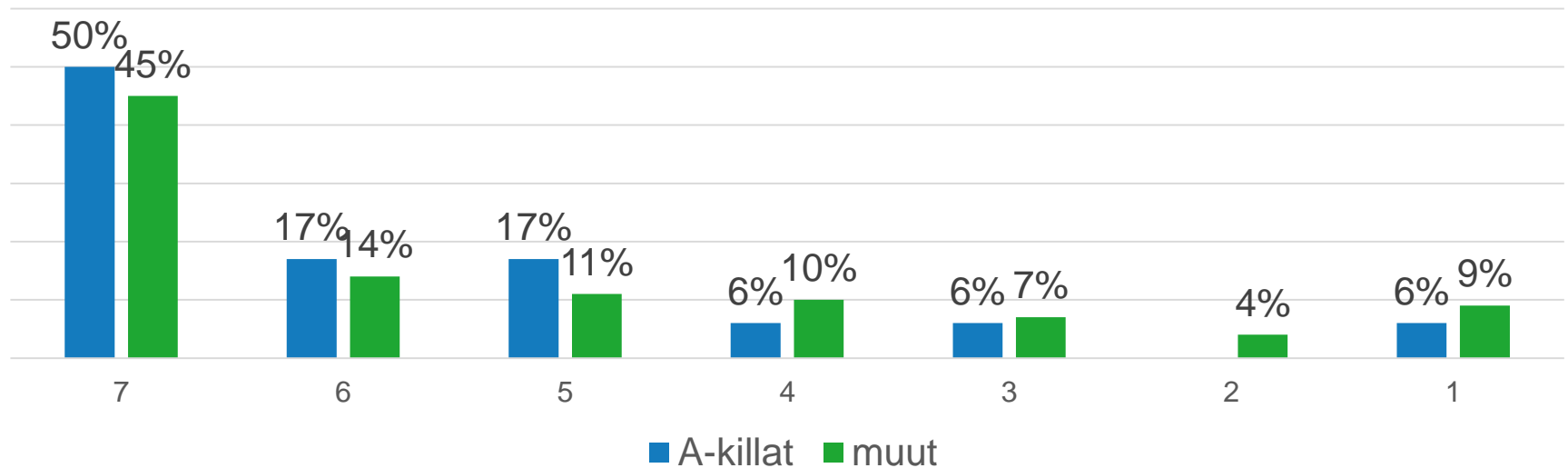

Huomattavan suurella osalla A-kiltojen työntekijöistä oli omakohtaista kokemusta päihde- tai mielenterveysongelmista ja niistä toipumisesta.

Yhdistyksen tehtävät ja toiminnan tarkoitus

Kumpi seuraavista kuvaa paremmin yhdistyksenne toimintaa?

(Valitkaa sopiva vaihtoehto jatkumolta)

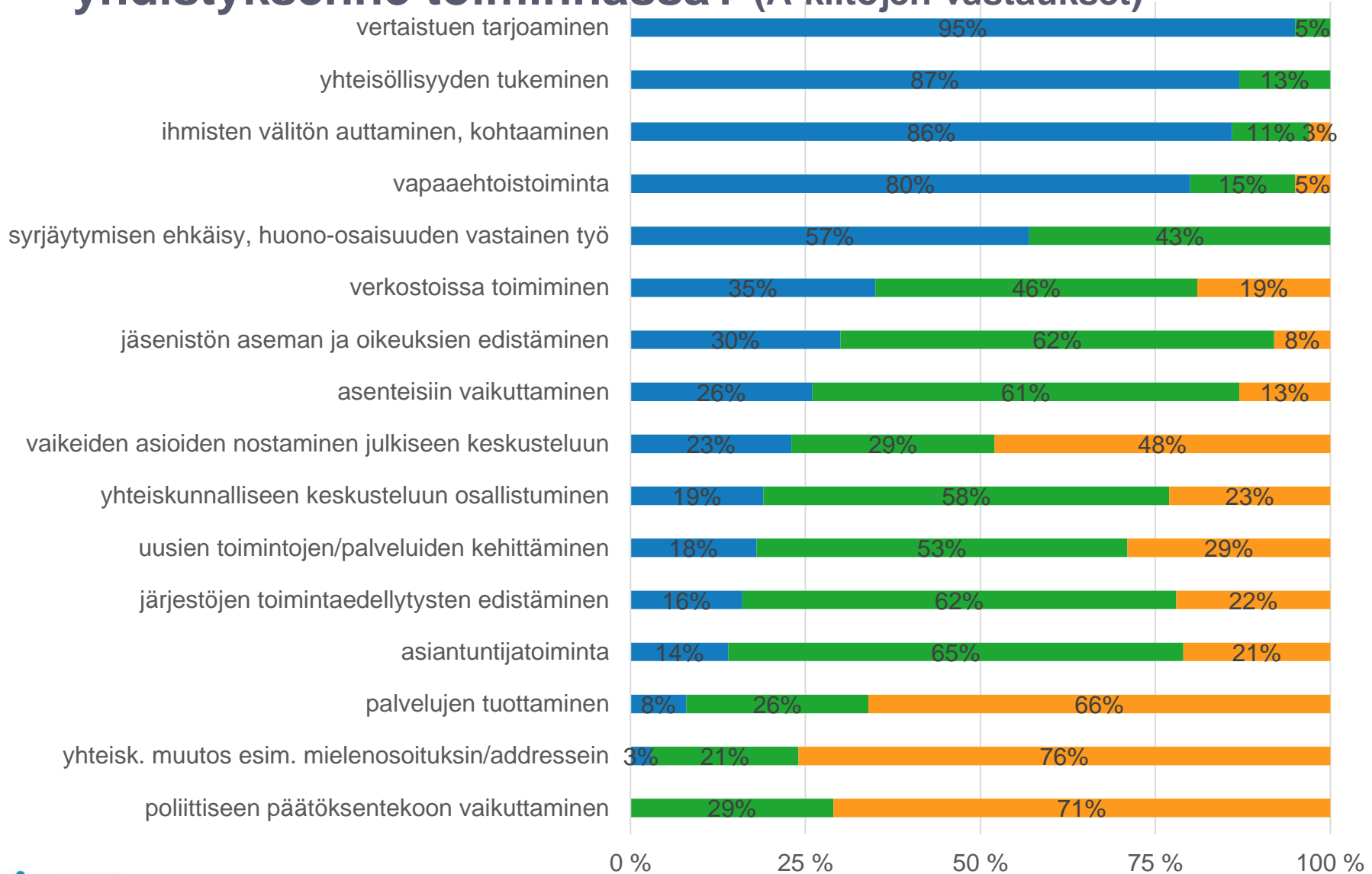

7 = ”Yhdistyksemme tehtävä on kansalaistoiminta”

1 = ”Yhdistyksemme tehtävä on palvelujen tuottaminen”

Kuinka tärkeitä seuraavat tehtävät ovat yhdistyksenne toiminnassa? (A-kiltojen vastaukset)

Millaisia aiheita A-kiltojen mielestä on tärkeää nostaa näkyvämmiin julkiseen keskusteluun? (A-kiltojen avoimet vastaukset)

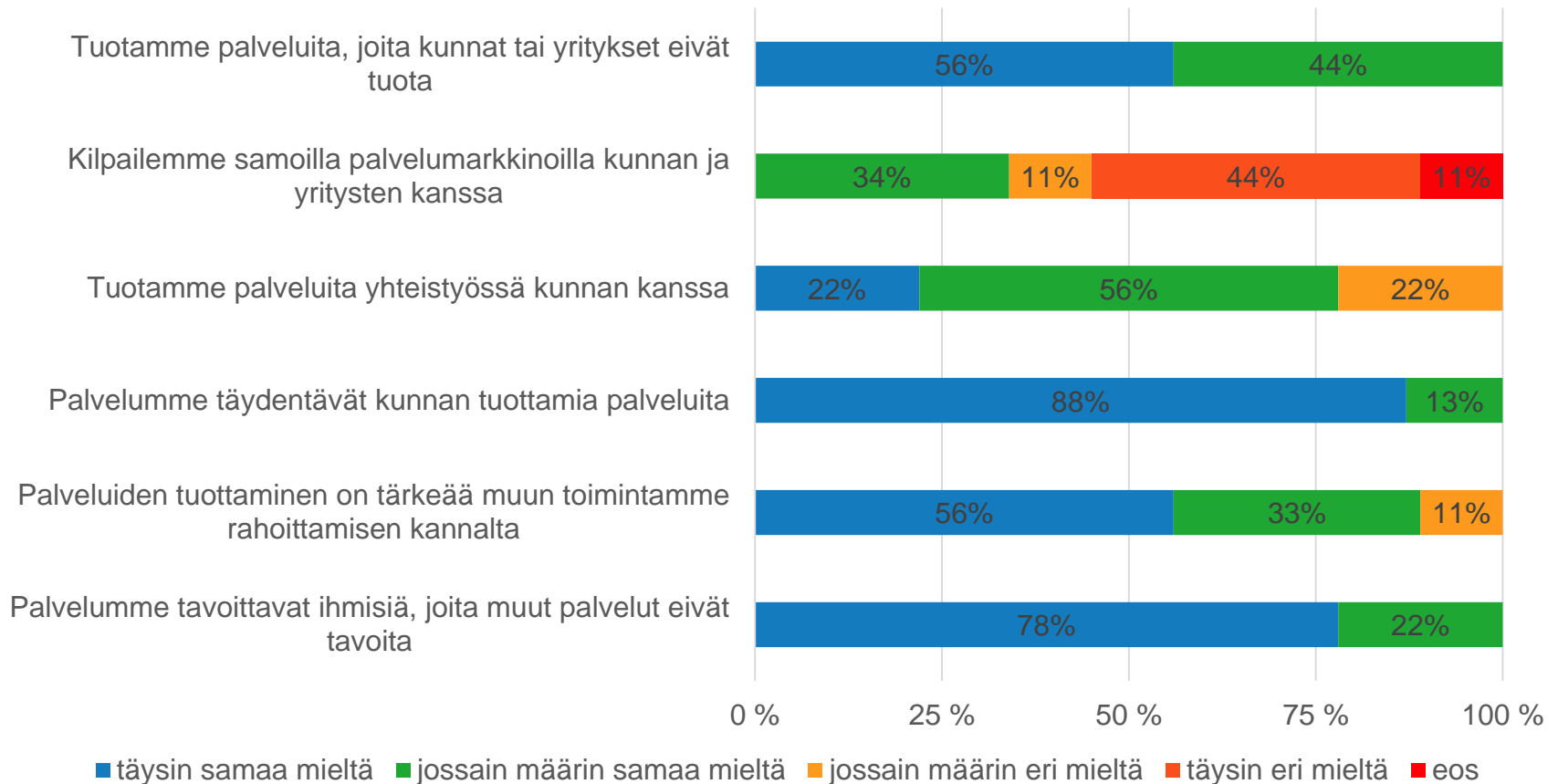
- Päihteiden käyttäjiin kohdistuvat asenteet
- Toipujien ja toipumispolkujen erilaisuus
- ”Juoppojen asema”
- Päihteidenkäyttäjien ja toipujien ihmisarvo
- Kysymykset siitä, mitä alkoholismi on ja miten sitä tulisi hoitaa
- Häpeään ja syyllisyyteen liittyvät teemat
- Itsetunnon vahvistamisen tärkeys
- Itsemääräämisoikeuden ja heitteillejätön rajanveto
- Naisten päihteidenkäyttö
- Eriarvoisuus ja eriarvoistumiskehitys, taloudelliset asiat

Palvelutuotanto

- 25 prosenttia (n=10) vastanneista A-killoista tuotti ostopalveluita (vrt. 26 % muista yhdistyksistä)
- Tuotettuja ostopalveluita: kuntouttava työtoiminta (n=4), päiväkeskustoiminta (n=3), tuettu asuminen (n=2), työkokeilu, osaamistodistukset, sosiaalinen kuntouttava ryhmä, tukityö

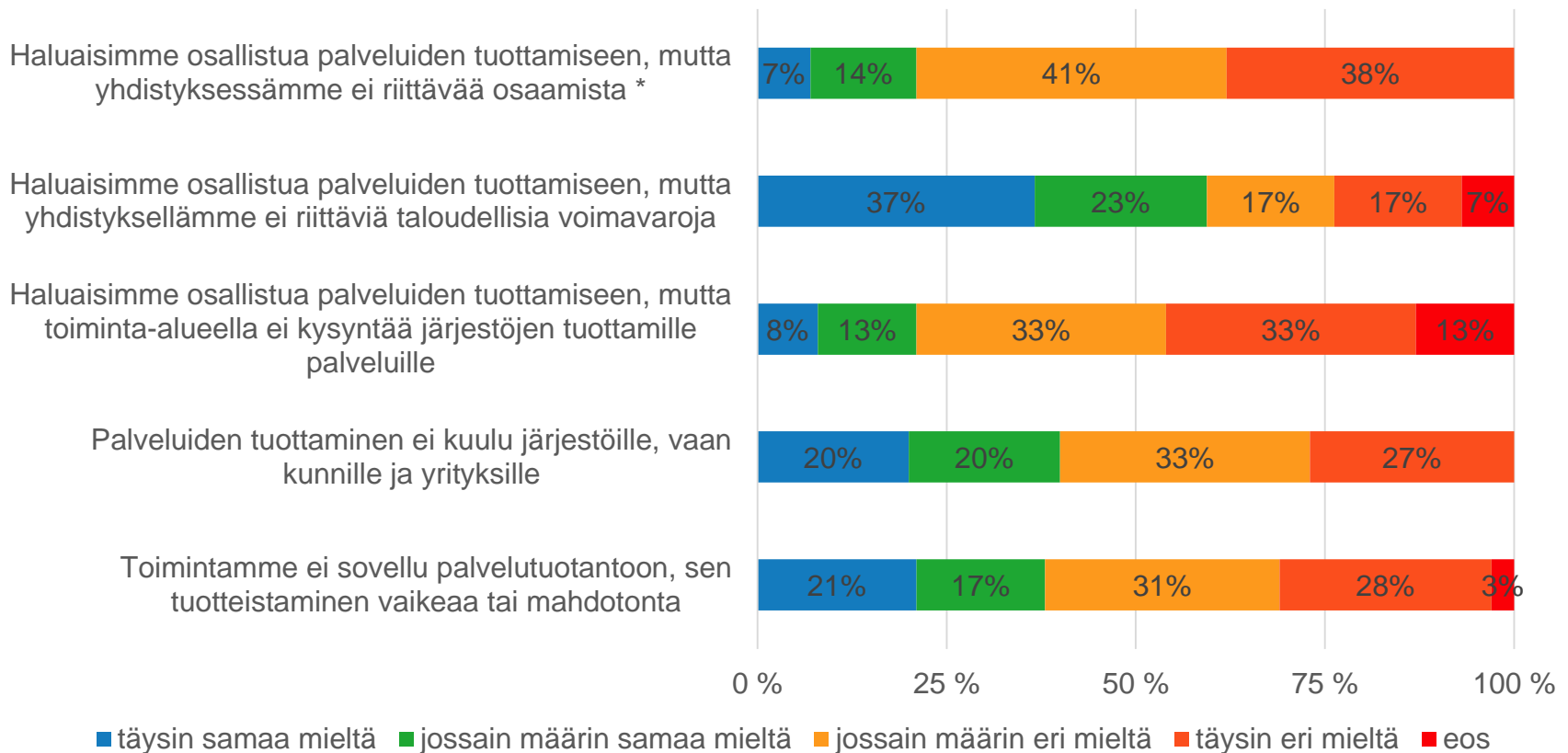
Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä?

(Huom! Esitetty vain 9 ostopalveluja tuottavan A-killan vastaukset)

Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä?

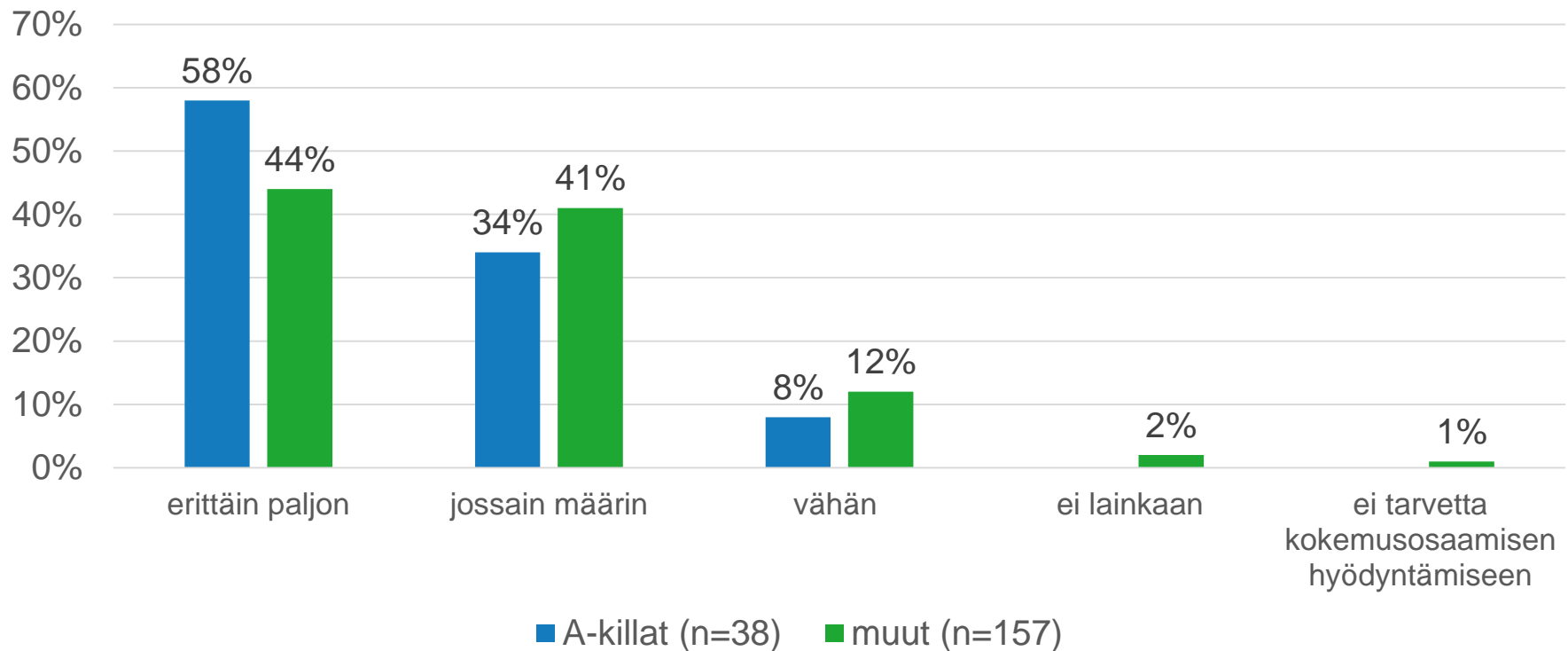
A-kiltojen vastaukset (Huom! Vastaajina 30 A-kiltaa, jotka eivät tuota ostopalveluja)

Toimijoiden osallisuus

Missä määrin yhdistyksenne hyödynnetään toimijoiden kokemusosaamista?

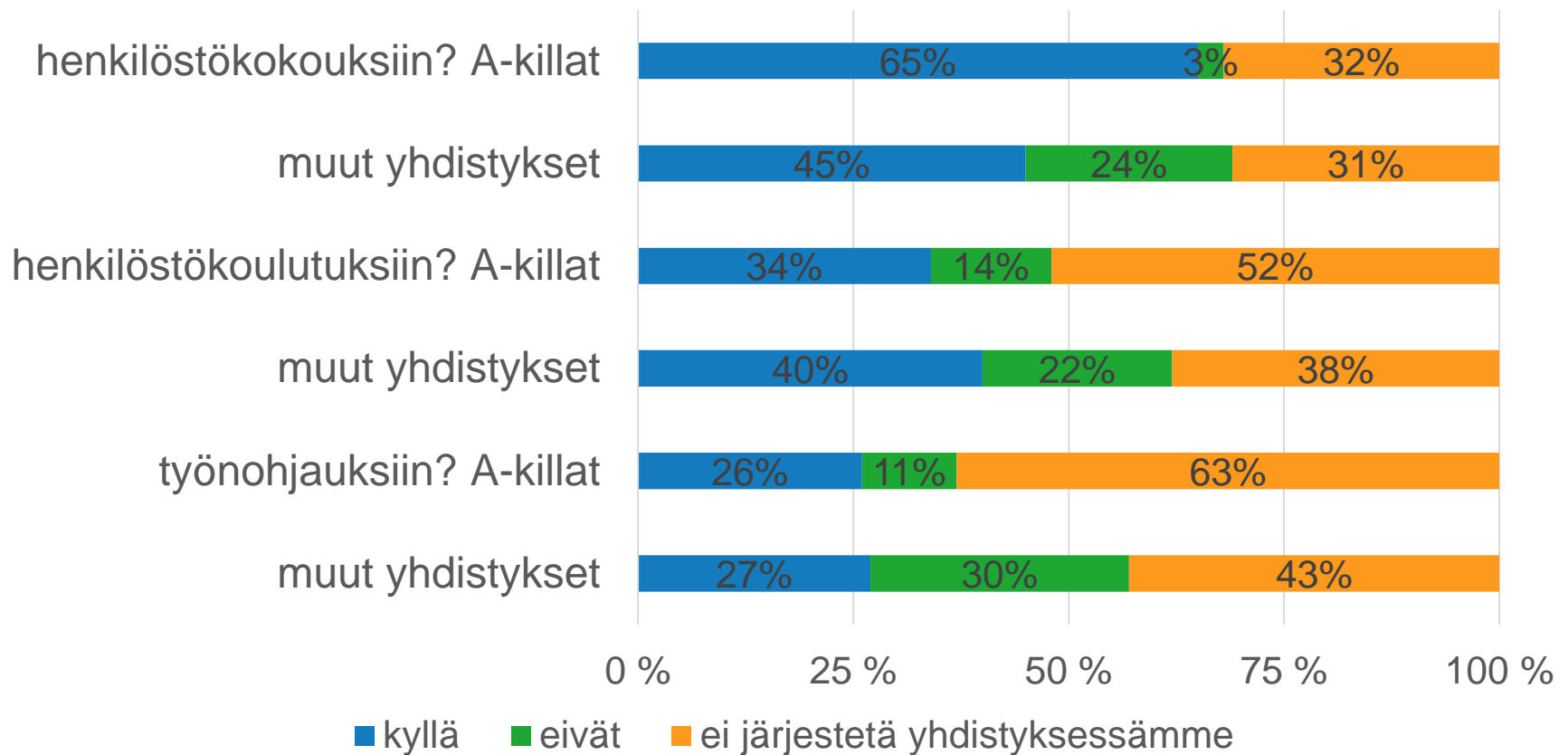
Kokemusosaaminen määriteltiin kyselyssä ”toimijoiden omaan kokemukseen perustuvaksi tiedoksi ja asiantuntemukseksi”.

Vertaisten ja kokemusasiiantuntijoiden määrä

- **Vertaisia** oli 96 prosentissa vastanneista A-killoista
 - Näissä A-killoissa oli keskimäärin (mediaani) 12 vertaista
 - Vertaiset määriteltiin kyselyssä ”saman elämäntilanteen tai sairauden kokeneiksi tai niiden kanssa eläviksi henkilöiksi, jotka toimivat toistensa tukena”.
- **Kokemusasiiantuntijoita** oli 64 prosentissa vastanneista A-killoista
 - Näissä A-killoissa oli keskimäärin (mediaani) 5 kokemusasiiantuntijaa
 - Kokemusasiiantuntijat määriteltiin henkilöiksi, jotka ”osallistuvat oman kokemuksensa pohjalta palvelujen kehittämiseen”.

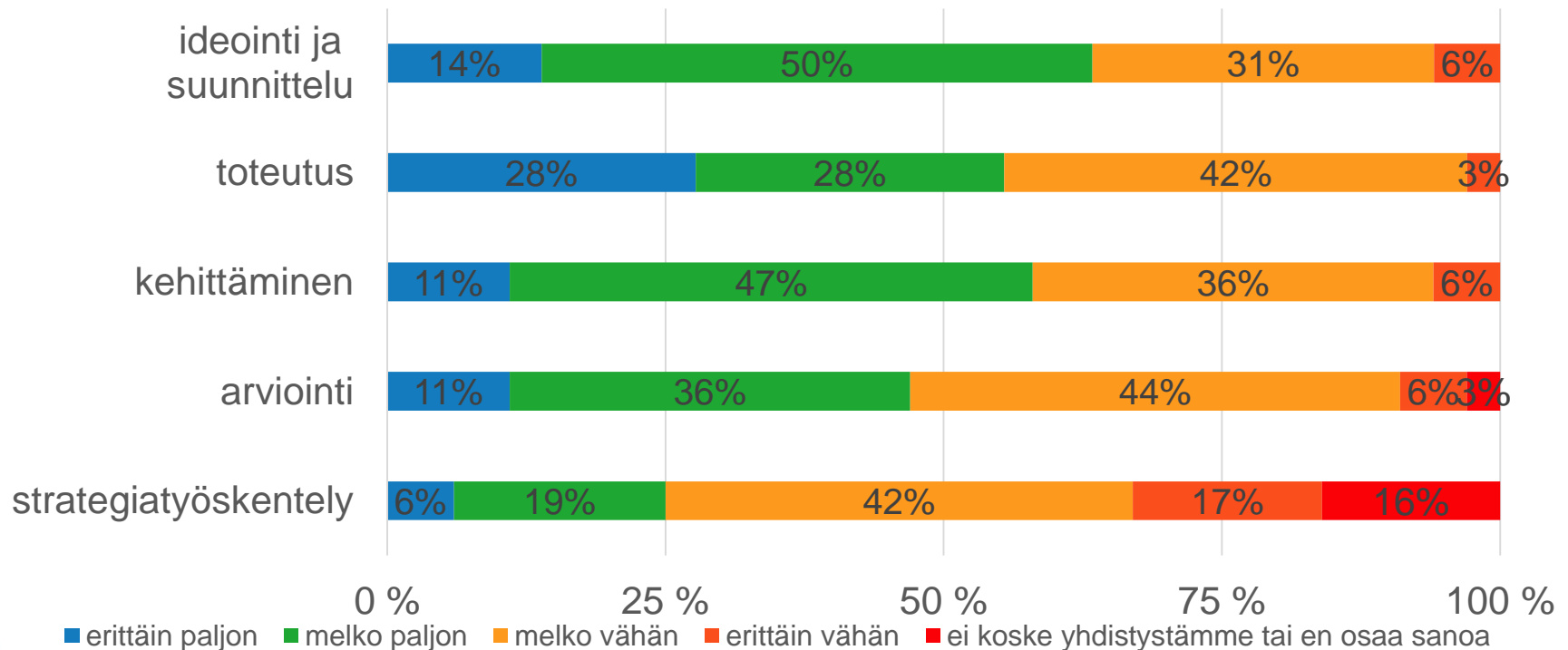
Osallistuvatko vertaiset ja kokemusasiantuntijat yhdistykseenne...

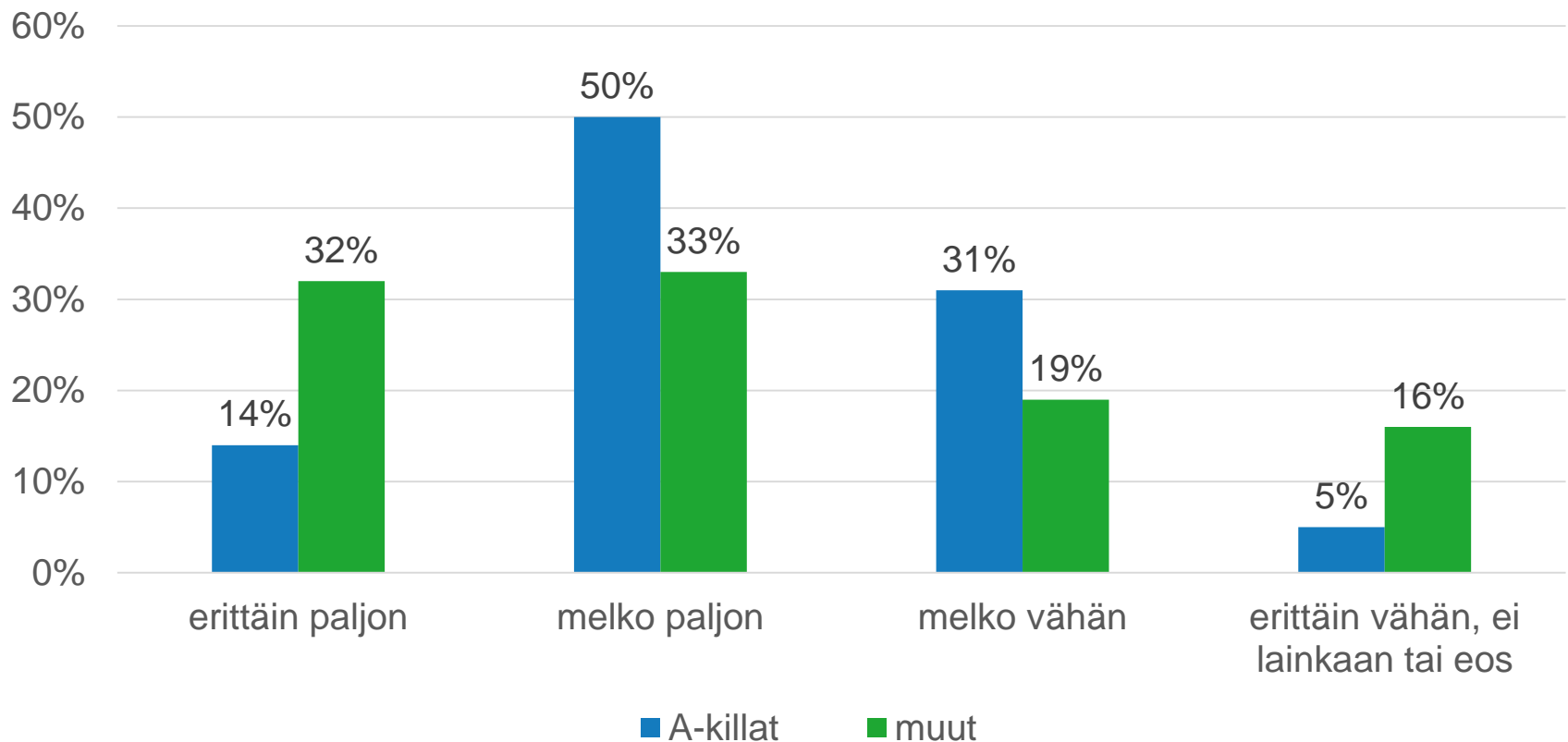
Missä määrin kohderyhmämme osallistuvat seuraaviin yhdistyksenne toimintoihin?

A-kiltojen vastaukset

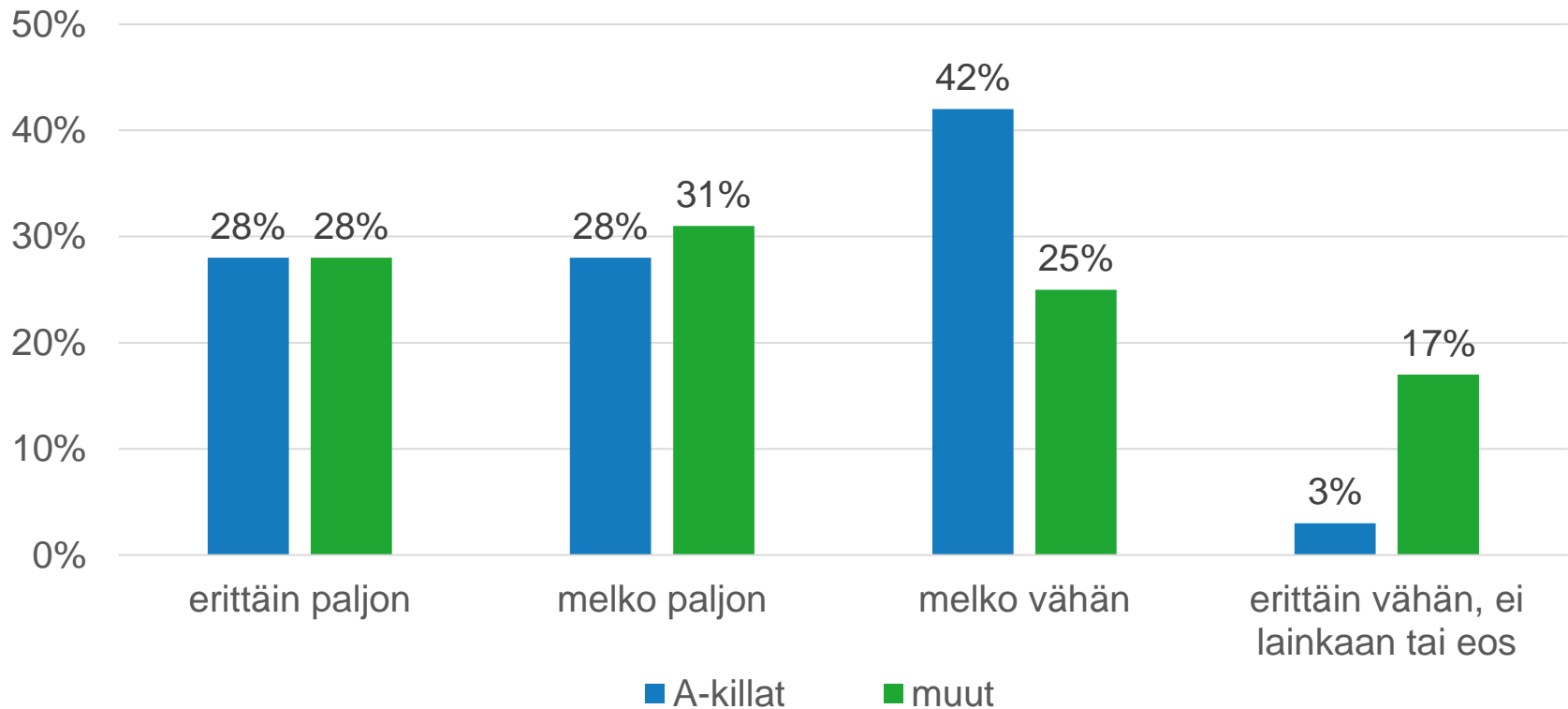
Kohderyhmien määritelmä kyselyssä: ”Ihmiset, joille yhdistys tarjoaa apua, tukea tai toimintaa eli yhdistyksen toimintaan osallistujat (esim. kuntoutujat, omaiset) tai palveluiden käyttäjät”

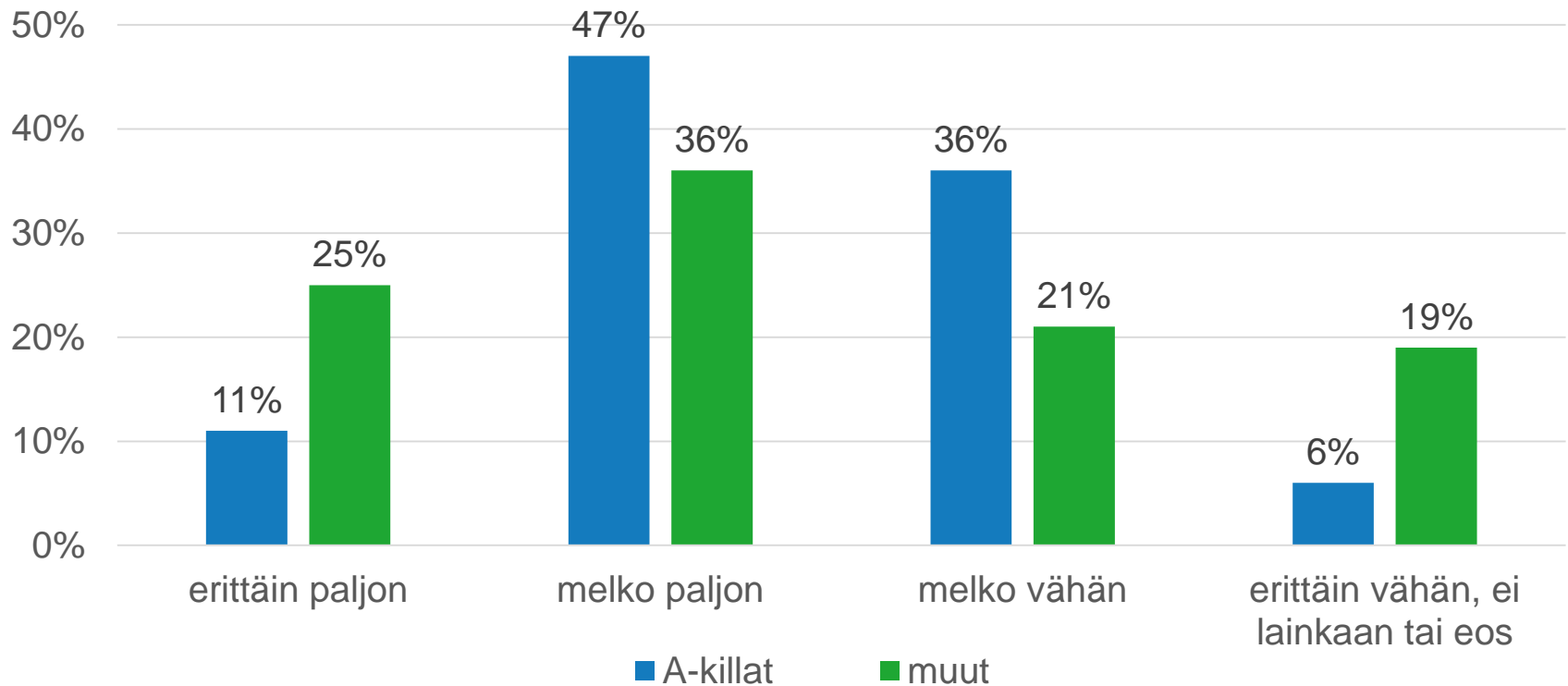
Missä määrin kohderyhmät osallistuvat toiminnan ideointiin ja suunnitteluun?

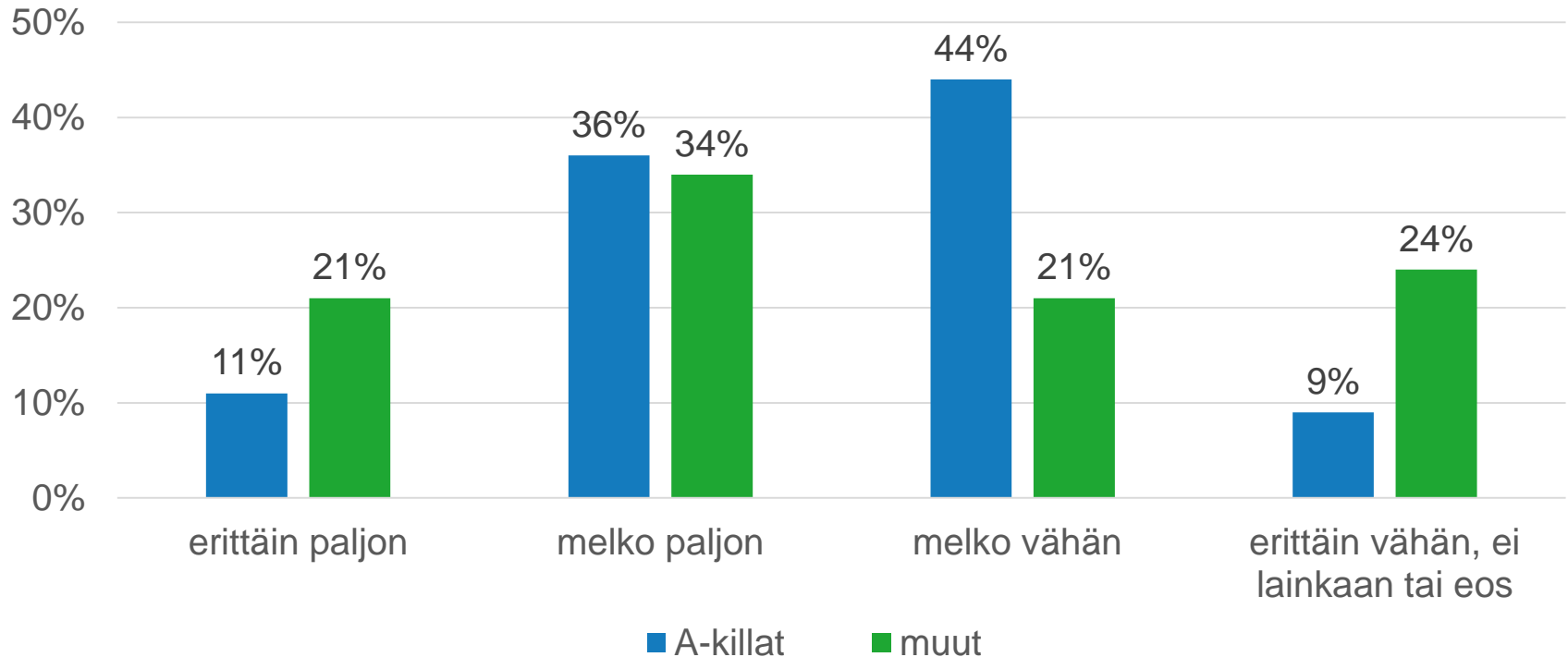
Missä määrin kohderyhmät osallistuvat toiminnan toteutukseen?

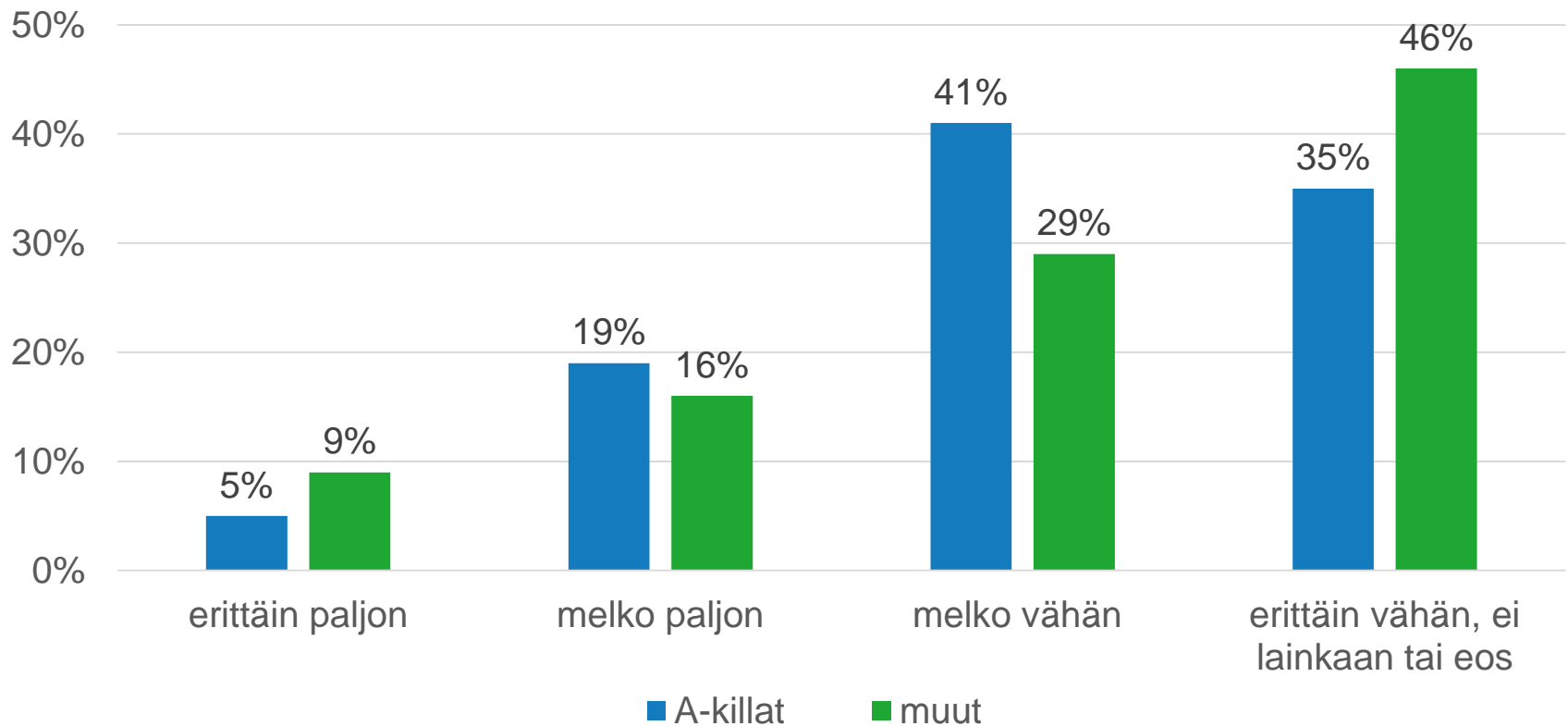
Missä määrin kohderyhmät osallistuvat toiminnan kehittämiseen?

Missä määrin kohderyhmät osallistuvat toiminnan arviointiin?

Missä määrin kohderyhmät osallistuvat strategiatyöskentelyyn?

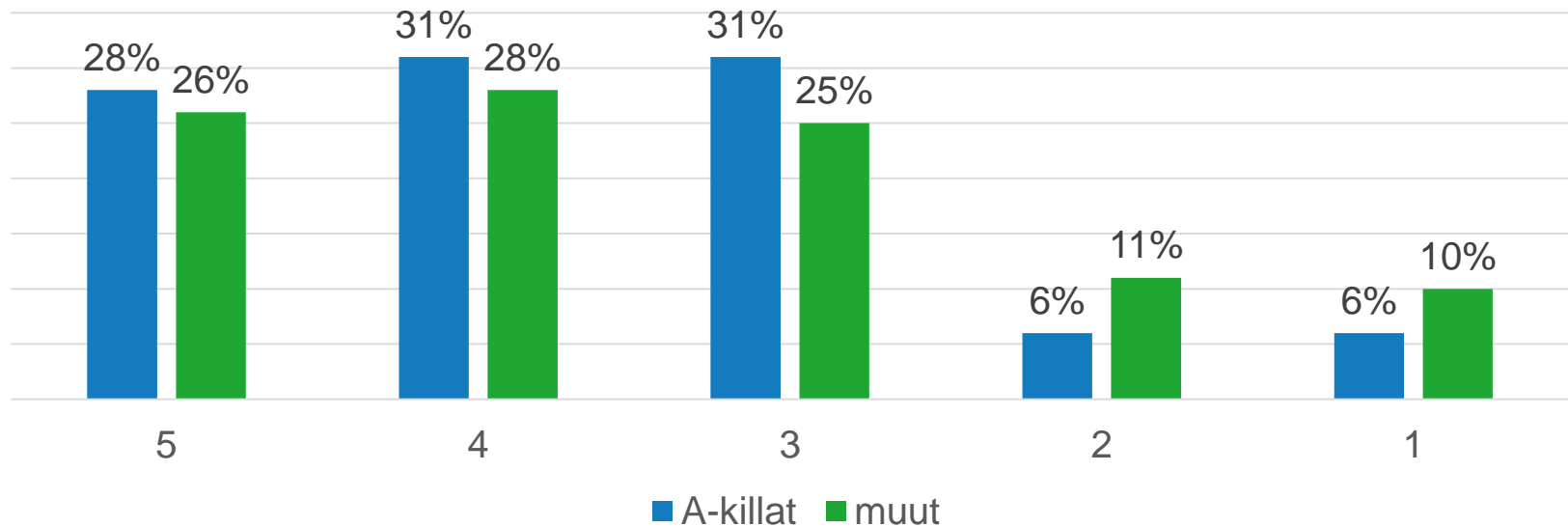

Miten A-killoissa pyritään lisäämään kohderyhmien mahdollisuuksia vaikuttaa toimintaan? Avoimia vastauksia

- ”Kohdellaan kävijöitä tasavertaisesti ja luottamusta osoittaen”
- Ollaan avoimia ja helposti lähestyttäviä
- Kehitetään keskustelukulttuuria
- Järjestetään avoimia kehittämistilaisuuksia
- ”Muistutetaan jäseniä siitä, että heillä on oikeasti mahdollisuus vaikuttaa yhdistyksen asioihin ja tehdä toiminnasta oman näköistään”
- Huolehditaan hyvistä kokouskäytännöistä
- Kerätään palautetta esimerkiksi järjestämällä kyselyjä
- Jaetaan ja esitellään tietoa A-kiltatoiminnasta
- Järjestetään säännöllisesti tilaisuuksia, joissa ”saadaan äänet kuulumaan”
- Pidetään jäseniltoja
- ”Rohkaistaan kertomaan omista ideoista ja liittymään jäseneksi”
- Tunnetaan palvelujärjestelmä
- Kannustetaan koulutustilaisuuksiin

Kumpi seuraavista kuvaa paremmin yhdistyksenne toimintaa?

Valitkaa sopiva vaihtoehto jatkumolta

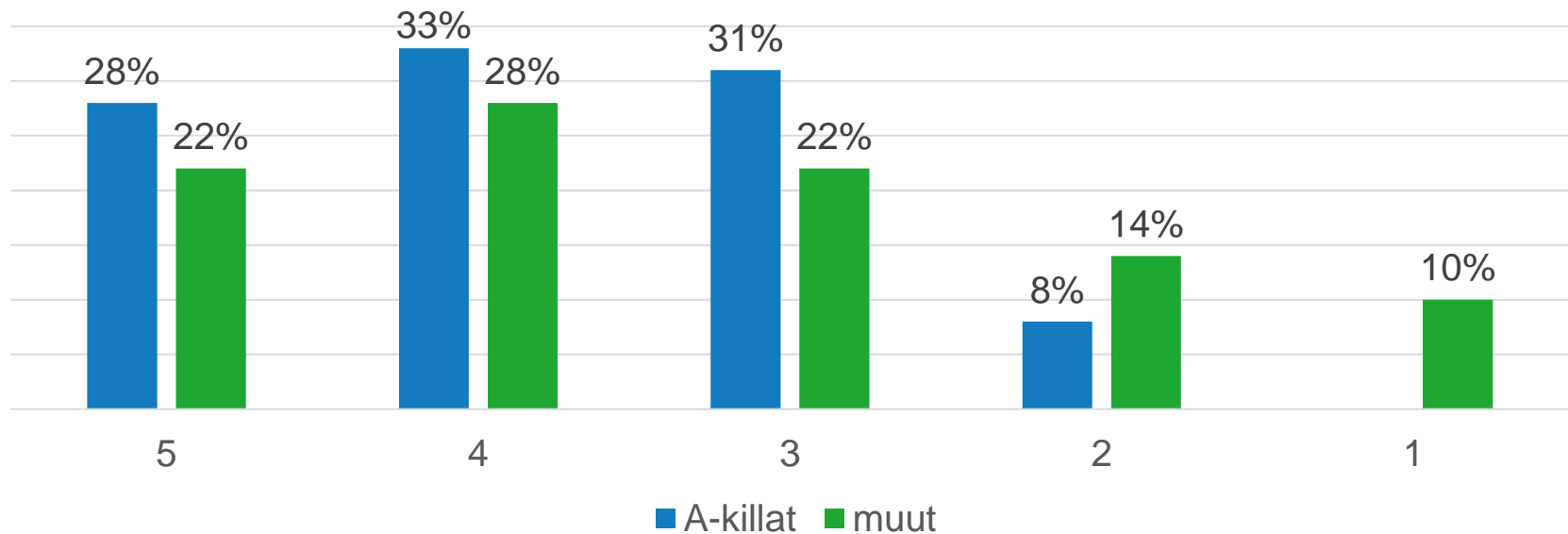

5=Toimintamme perustana ovat kohderyhmiemme esittämät näkemykset ja ideat.

1=Toimintamme perustuu työntekijöidemme asiantuntijuudelle.

Kumpi seuraavista kuvaa paremmin yhdistyksenne toimintaa?

Valitkaa sopiva vaihtoehto jatkumolta

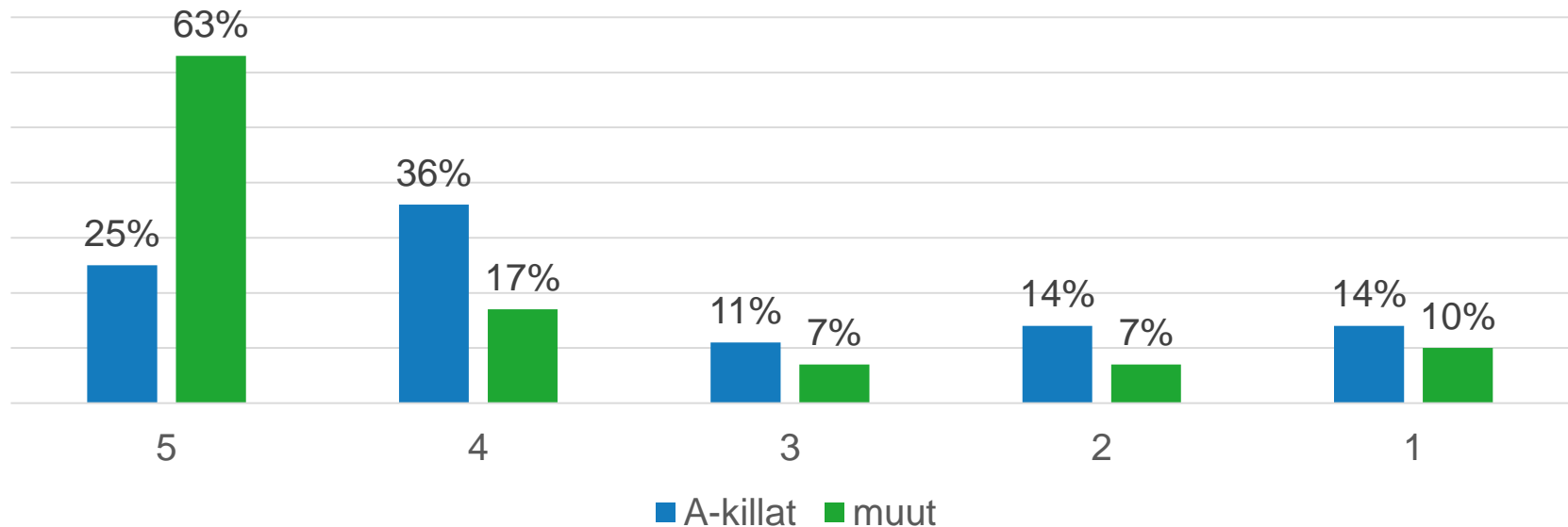

5=Yhdistyksemme jäsenet ovat aktiivisesti mukana toiminnassa.

1=Jäsenet eivät juuri osallistu yhdistyksen toimintaan.

Kumpi seuraavista kuvaa paremmin yhdistyksenne toimintaa?*

Valitkaa sopiva vaihtoehto jatkumolta

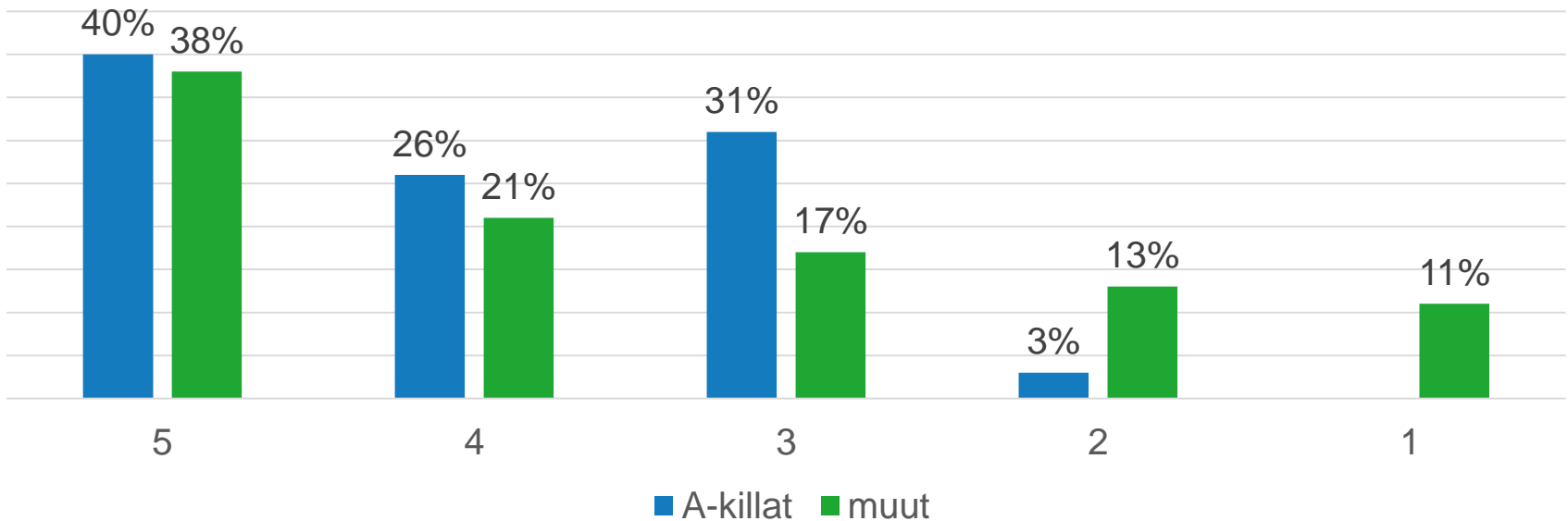

5=Kuka tahansa pääsee
yhdistyksemme jäseneksi.

1=Yhdistyksemme valikoi
jäsenensä.

Kumpi seuraavista kuvaa paremmin yhdistyksenne toimintaa?*

Valitkaa sopiva vaihtoehto jatkumolta

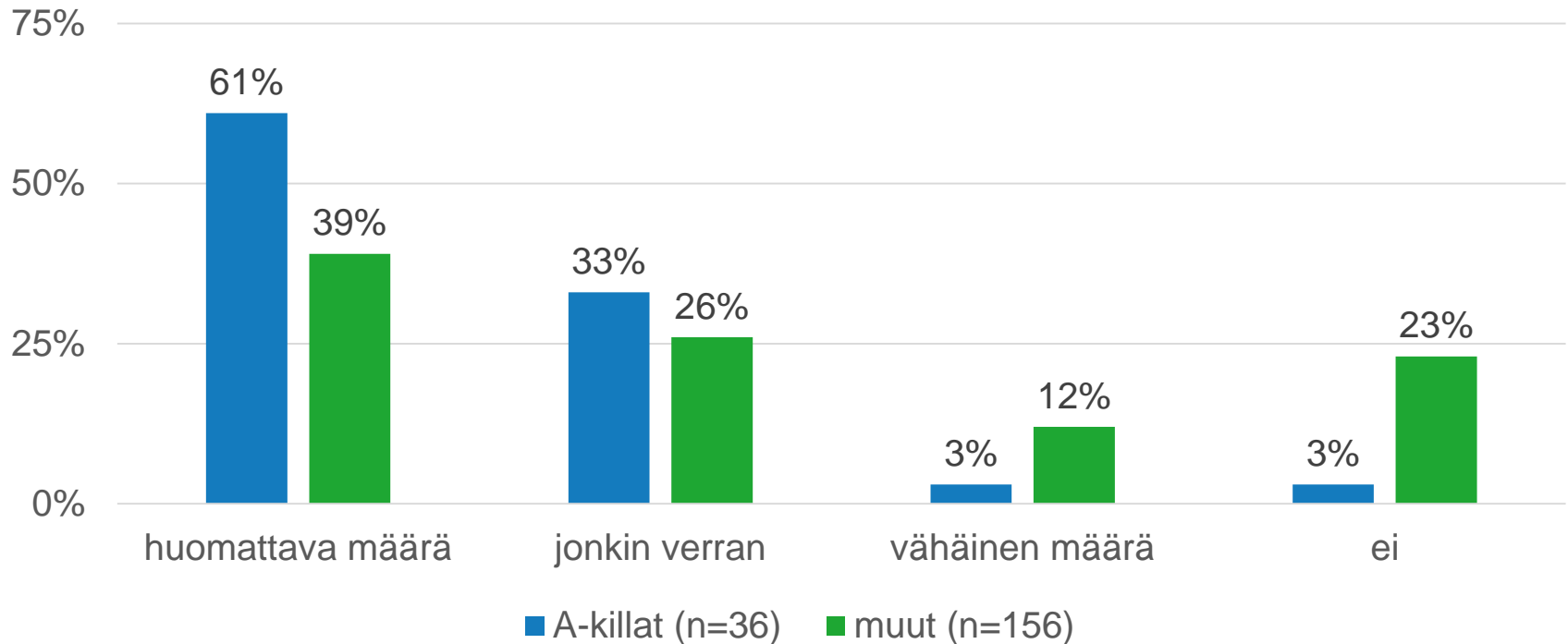

5=Vapaaehtoiset suunnittelevat ja ohjaavat yhdistyksemme vapaaehtoistoimintaa.

1=Palkatut työntekijät suunnittelevat ja ohjaavat yhdistyksemme vapaaehtoistoimintaa.

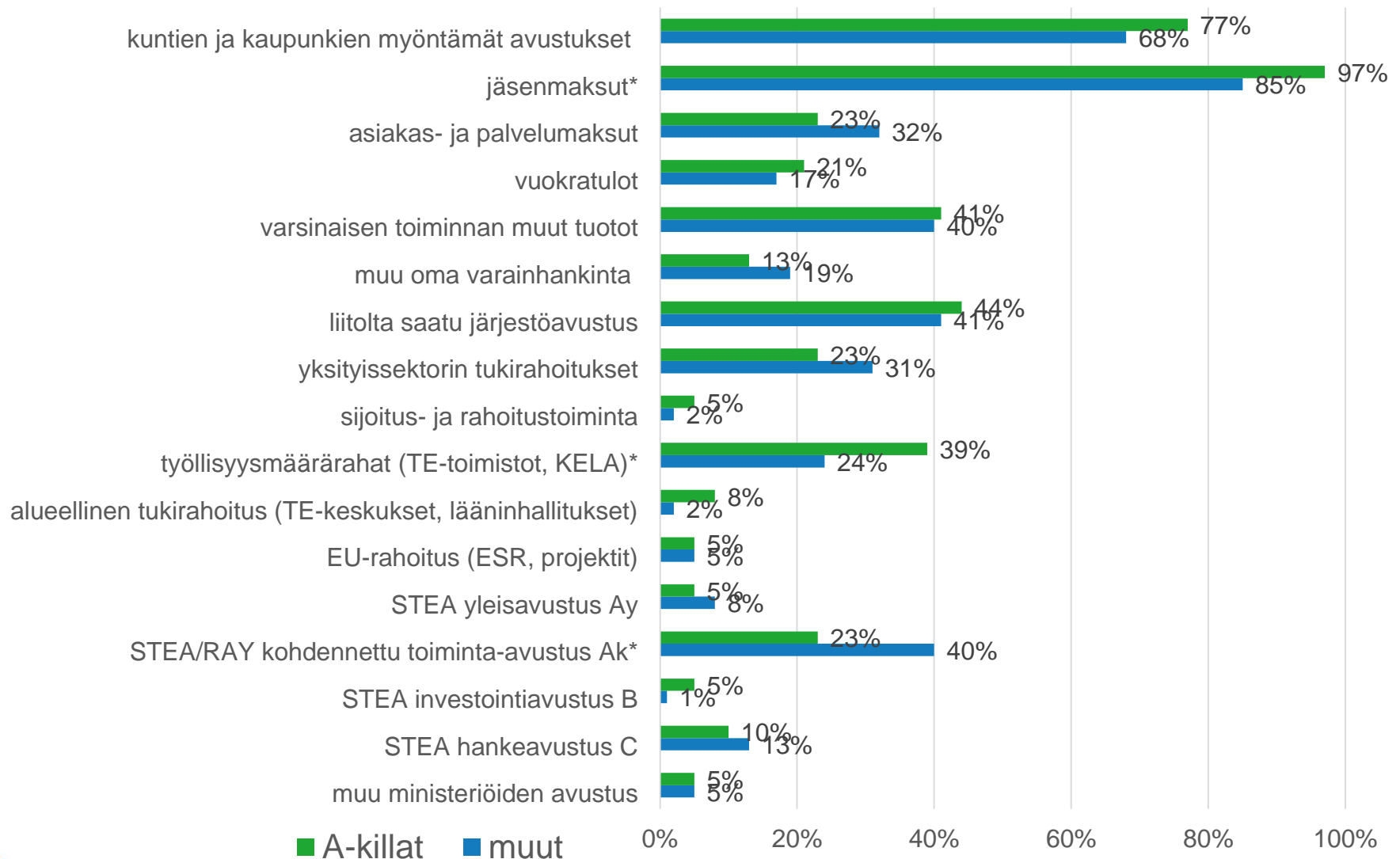
Onko yhdistyksenne päättävissä elimissä kohderyhmienne edustajia? **

Kohderyhmien määritelmä kyselyssä: ”Ihmiset, joille yhdistys tarjoaa apua, tukea tai toimintaa eli yhdistyksen toimintaan osallistujat (esim. kuntoutujat, omaiset) tai palveluiden käyttäjät”

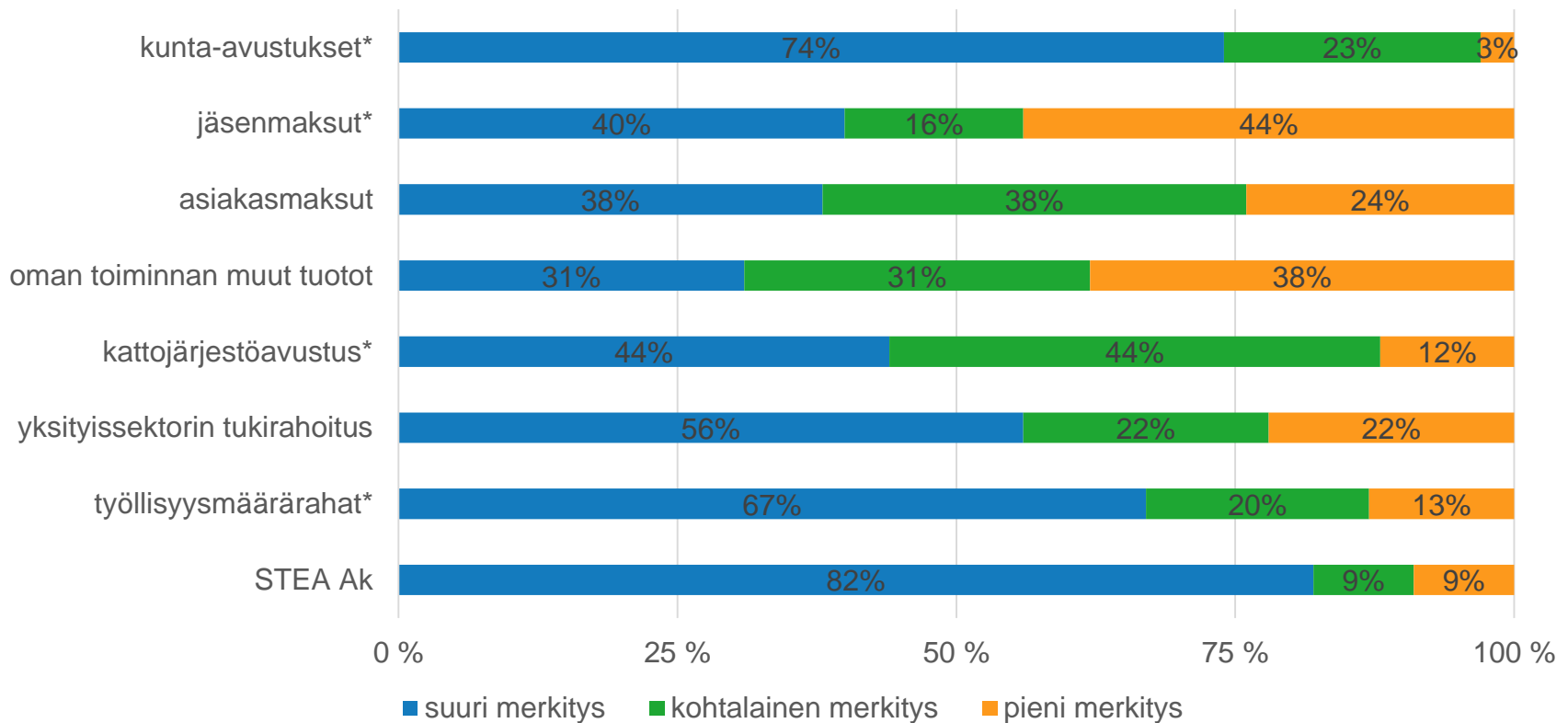
Rahoitus ja taloudelliset toimintaedellytykset

Kuinka suuri osa yhdistyksistä sai rahoitusta seuraavista lähteistä (v. 2016)?

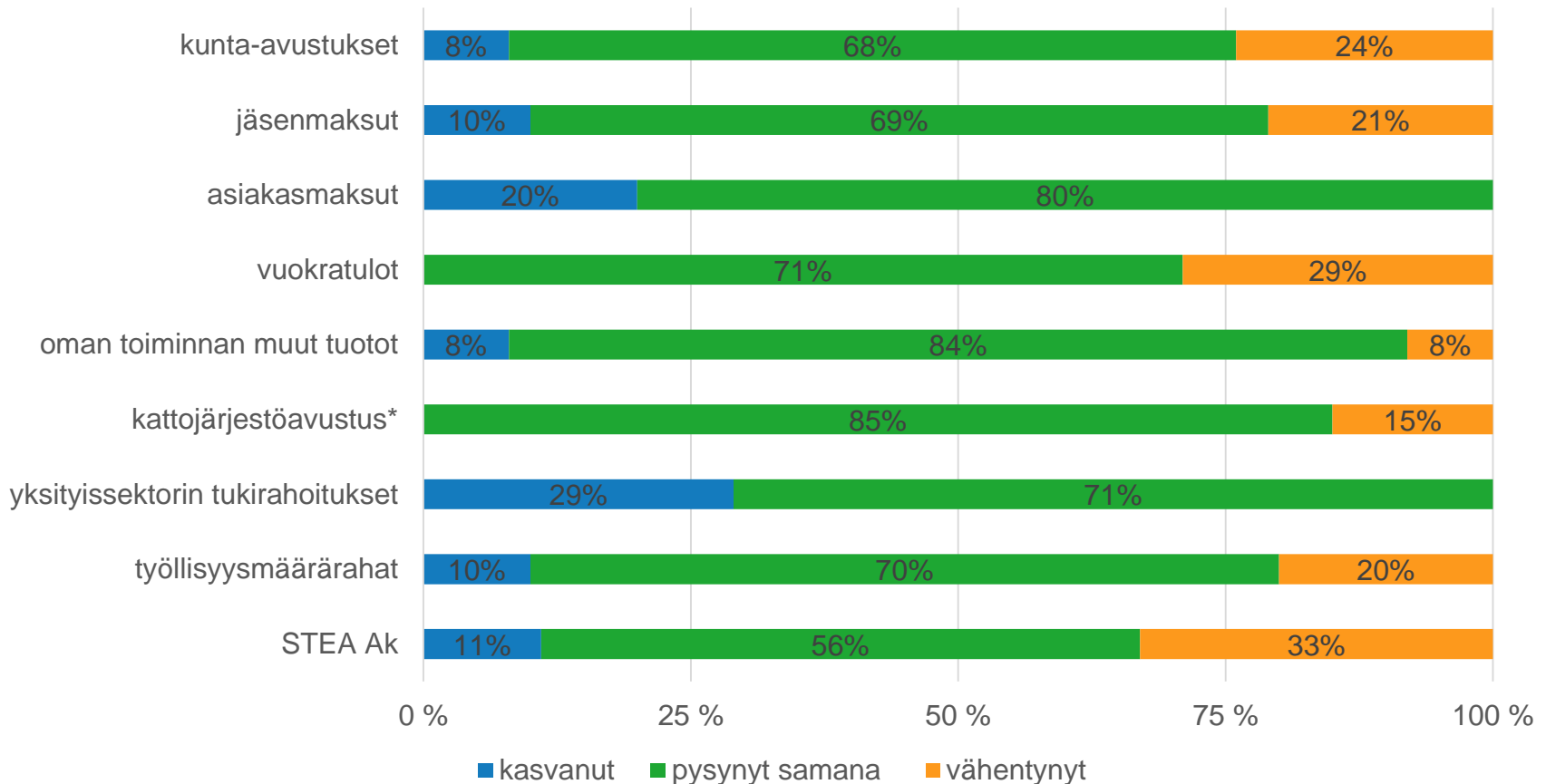
Kuinka suuri merkitys rahoituslähteillä on A-kiltojen toiminnalle?

A-kiltojen vastaukset yleisimpien rahoituslähteiden osalta

Miten rahoitus on muuttunut viimeisen viiden vuoden aikana?

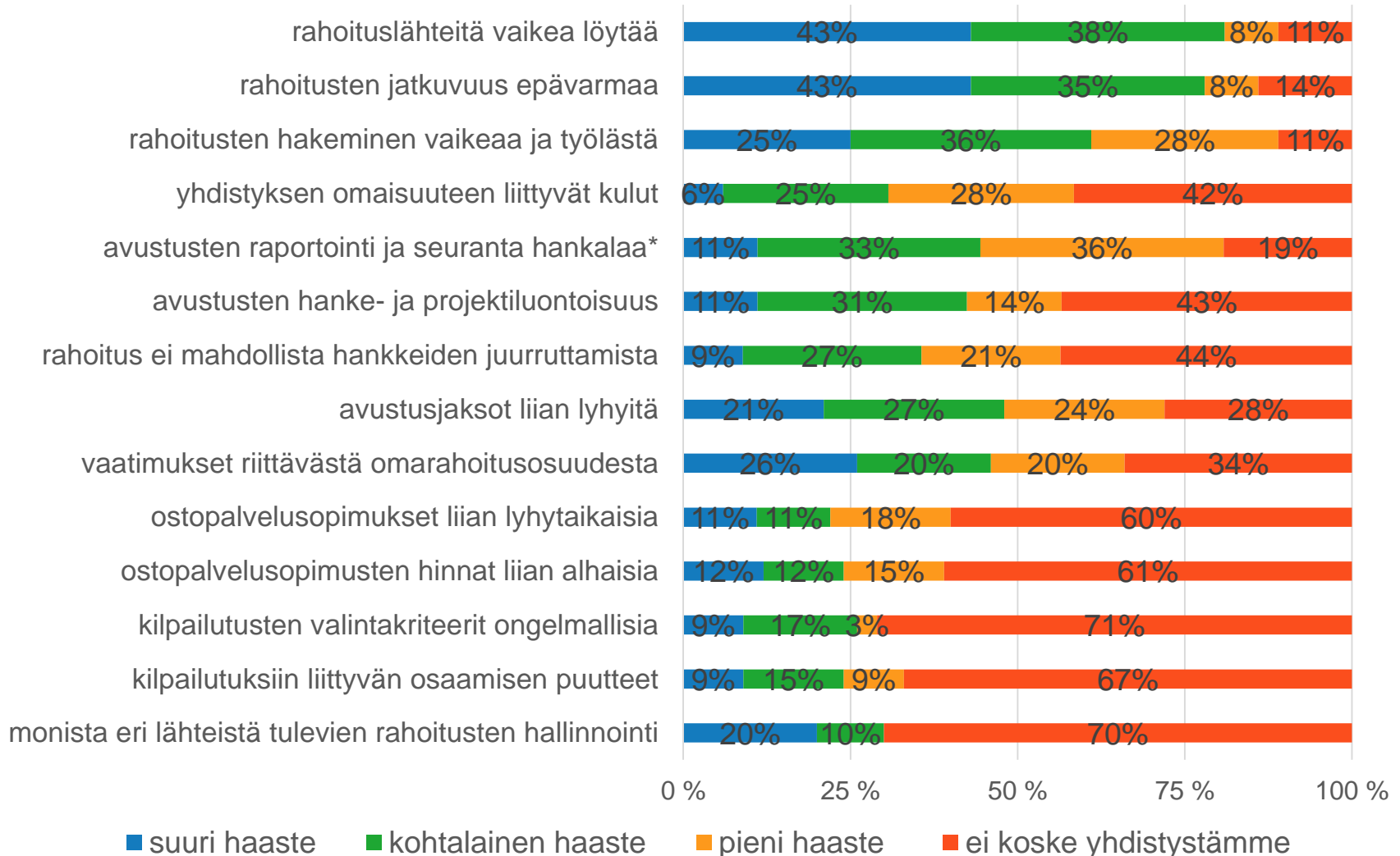
A-kiltojen vastaukset yleisimpien rahoituslähteiden osalta

Uudet rahoituslähteet

- 13 prosenttia vastanneista A-killoista oli löytänyt viimeisten vuosien aikana uusia rahoituslähteitä (vrt. 23 % muista yhdistyksistä)
- Säätiöiden avustukset, ministeriöiden hankerahoitukset, kunta-avustukset, työllistämistoiminta, STEA, EKSOTEn avustukset

Millaisia haasteita yhdistyksenne toiminnan rahoitukseen liittyy?

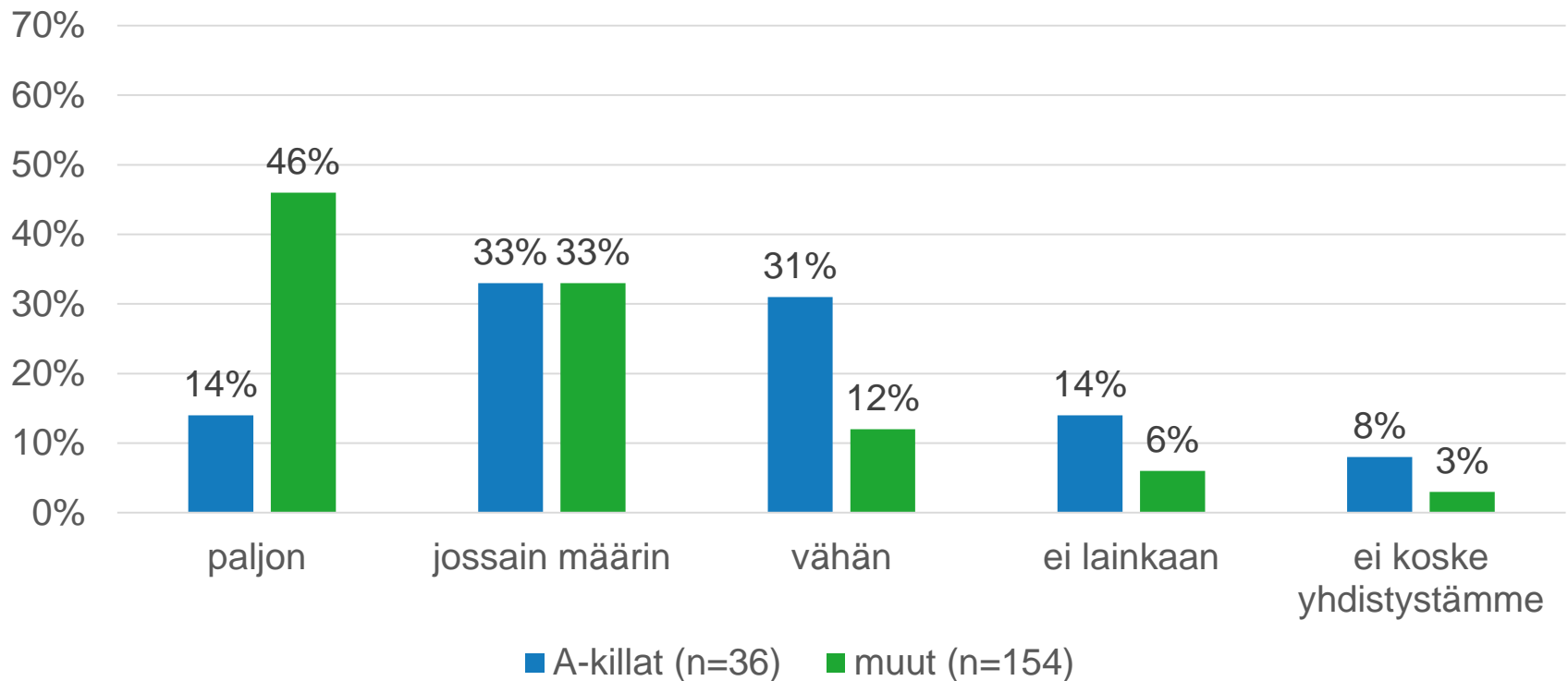
■ suuri haaste ■ kohtalainen haaste ■ pieni haaste ■ ei koske yhdistystämme

Taloudelliset resurssit **

Talousarvion menojen loppusumma v. 2016, luokiteltu	A-killat (n=23)	muut (n=130)
korkeintaan 3000 €	23 % (n=7)	24 % (n=29)
3 001-30 000 €	52 % (n=16)	19 % (n=23)
30 001-200 000 €	10 % (n=3)	33 % (n=40)
yli 200 000 €	16 % (n=5)	24 % (n=30)

A-killoissa talousarvion menojen loppusumma vuonna 2016 oli keskimäärin (mediaani) 19 500 € (vrt. muissa aineiston yhdistyksissä 85 300 €)

Missä määrin koette rahoittajatahojen ja rahoitusmahdollisuuksien ohjaavan yhdistyksenne toimintaa?

Miten rahoittajatahojen ja rahoitusmahdollisuuksien ohjaava vaikutus näkyy toiminnassa? A-kiltojen avoimia vastauksia

- ”Ei voi tienata, säännöt kieltävät, mietittävä tarkkaan kaikkia isompia hankkeita”
- ”Palvelut muuttuvat kilpailutusten mukaisiksi ja koko ajan saa vähemmän vaikuttaa palveluun ja asiakasvalintaan.”
- ”Täytyy olla tarkka toimintasuunnitelma, jonka mukaan toimitaan, eikä kesken vuoden saadun rahoituksen puitteissa voi tehdä muutoksia.”
- ”Tilaaaja haluaa, että teemme asioita tietyllä tavalla, vaikka meillä on omat käsityksemme, mikä olisi meidän kohderyhmämme kannalta paras tapa toimia. Oleellisissa kysymyksissä tilaaja ei kuuntele meitä. Esim. päihteettömään elämään tukevien palvelujen määrä on pienentynyt ja päihteellisten palvelujen kasvanut. Asiakkaiden elämästä on kyse.”
- Vaikeutena toiminnan suunnittelu, tilojen pysyvyys
- ”Toimintaa täytyy karsia. Omavastuuosuudet lisääntyvät.”
- ”Hakemuksiin ja raportointiin liittyvät vaatimukset suuntaavat resurssien käyttöä.”
- ”STEA-rahoitusten painopisteet on huomioitava.”
- ”Rahoittajien vaikutus näkyy oikeastaan vain työntekijöiden arjessa tarkentuneiden raportointikäytäntöjen ja toimintaan liittyvät tiedonkeruun ja arvioinnin osalta.”
- ”Jäsenistö päättää ensin, mitä halutaan tehdä. Hankitaan yhdessä rahoitus ja toteutetaan toiminta.”
- ”Yhdistyksellä on omat arvot ja toimintaperiaatteet.”

Lopuksi – yhteenvetoa tuloksista 1/2

- A-killat profiloituvat päihde- ja mielenterveystyön kentällä selkeästi vertaistuen ja vapaaehtois- ja kokemusasiantuntijatoiminnan tarjoajiksi, organisoijiksi ja edistäjiksi
- Suuri osa A-killoista perustettu ennen vuotta 1986 – pitkän historian omaavia päihdetyön toimijoita
- Pääosin perinteistä kansalaistoimintaa, sijoittuvat ”vanhalle kolmannelle sektorille” → palvelujen tuottaminen ja kehittäminen ei toiminnan ydintä
- Toiminnassa poliittinen vaikuttaminen ja yhteiskunnallisten muutosten aikaansaaminen muuhun yhdistyskenttään verrattuna keskimääräistä vähäisempää
- Henkilöjäsenmääriltään pieniä, jäsenyys jossain määrin valikoidumpaa kuin muissa yhdistyksissä
- Kolmannes A-killoista toimii korkeintaan 5 vapaaehtoisen voimin, joka kolmannessa yli 10 vapaaehtoista

Lopuksi – yhteenvetoa tuloksista 2/2

- Joka toisessa vastanneessa A-killassa palkattuja työntekijöitä (mukaan luettuna tukityöllistetyt)
- Palkatusta henkilöstöstä huomattavalla osalla omakohtainen kokemus päihdetoipumisesta (joka toisessa A-killassa kaikilla tai lähes kaikilla)
- Osallistumisaktiivisuutta etenkin toiminnan ideointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen toivottiin selkeästi lisää
- A-kiltojen hallinto ja päätöksenteko vankasti toipujien käsissä – lähes poikkeuksetta päättävissä elimissä vähintään jonkin verran kuntoutujia, omaisia tai muita toiminnan kohderyhmiä
- Yleisimpiä rahoituslähteitä jäsenmaksut, kunta-avustukset, toiminnan muut tuotot, kattojärjestöavustukset, työllisyysmäärärahat
- STEA:n Ak-avustuksen piirissä neljännes A-killoista
- A-killat toimivat keskimäärin melko pienin taloudellisin resurssein
- Kattojärjestöavustusten merkitys suuri, kannattelevat usein etenkin pienillä paikkakunnalla toimivia yhdistyksiä; myös kunta-avustukset ja työllisyysmäärärahat tärkeitä toiminnan kannalta
- Useimmin kasvaneet yksityissektorin tukirahoitukset, asiakasmaksut
- Kunta-avustukset vähentyneet joka neljännellä A-killalla viimeisen viiden vuoden aikana